ФИФЫ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ЛЫЗЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭХЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№4 (22.162) ● 2012 гъэм щIышылэм (январым) и 14, щэбэт ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Сурэтыр **КЪАРЕЙ Элинэ** трихащ.

● Дыгъуасэ

Хабзэ зэрыхъуар тету

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Iэтащхьэ Къанокъуэ Арсен республикэм, щIынальэ, муниципальнэ цIыхубэ хъыбарегъащIэ Iэнатlэхэм, журналхэм я редакторхэм нэхъыщхьэхэр, тхыль тедзапIэхэм я унафэщIхэр дыгъуасэ Правительствэм и Унэм щрихьэлIэгъащ.

КЪЫЗЭРЫГУЭКI зэлущIэ щытыкIэм иту екIуэкIа зэхьыхьэр къыщыдзэIуихым Урысей Печатым и махуэмрэ Илъэсыщ1эмкIэ ар къыдзэкуэсахэм гуапэу екъуэхъуащ. Абы и пэублэ псальэм къыщыхигъэщащ «Гъащ1эм и Гъуэздж» -кIэ зэдзкж журналистикэр еплIанэ власту къыдэкIыштэр, а зэгухьанымгъэр зэрыкъаруушуэр, информацэ политикэ тэмэм убзыхуным, пхыгъэкIыным, жылагъуэмрэ гъэзэщIакIуэ Iэнатlэхэмрэ нэхъри зэщIэлIэным, республикэм и сэбэн зыхэлъэр хъуэмным хуэунэтIауэ къалэмыщхуэ зэрыгъэщIэр.

Иужьрей зэманым къэралым къыщыхьуэ Iуэхугъуэмрэ щекIуэкI зэхъуэкIыныгъэхэмрэ зэреплъ щIыкIэм кIэщIу къытеувыIа нэужь, Къанокъуэ Арсен кIигъэлъэгъуащ гъащIэм къигъэувэкIм пэжагъ нэ хэлъу пдж1ж гъыпхъэм, иэтыжхэм нобэ хуабжьу дыз1эрыхуейр, апхуэдэ лъжьыгъэхэм бэр гупсысэ кIабзэхэм къыз1эрыхуагъэуэшыфынур, гъэсэныгъэм, цIыхугъэ лъагэм ухуэсыдж эстетикэ, щэнхабзэ лъапIэныгъэхэр абыхэм зэрыбгъэдалъхьэ Iэмалхэр зэрагъэлъэщынур. Результатхэм я лIыкIуэхэм фIыщIэ яхунщIащ Къэбэрдей-Балъкъэрым мамыр гъащIэр щыхъумэным, лъэпкъхэм я зэныбжьэгъугъэр гъэбдыдэным зи унафэщI Iуэхущ1апIэхэр жыдэкэру зэрыхэтым папщIэ икIи дяпэкIэ а щIыкIэм тету я сыкъытеуцуакIэ зэрыкъэкIуэнур и фIэщ зэрыхъур кхыхнэгъащ.

СыхьэтитIым щIигъэкIэ екIуэкIа зэлущIэм кхыдзэкуэсахэм я Iуэху епIыкIэ хэр къыщIаIуэтащ, зыгъэпIейтейхэр щыжаIащ.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

● КЪБР-м и Парламентым

Инвестицэхэр къызэщIэгъэуIуэн, ахъшэр тэмэму къэгъэсэбэпын

Экономикэ политикэмкIэ, мылъкумкIэ, хьарычэт Iуэхумкlэ комитетым и жэрдэмкIэ республикэм и Парламентым щрагъэкIуэкIащ инвестицэхэр къызэщIэгъэуIуэным, ахэр сабэп пылъу КЪБР-м и экономикэм къыщыгъэсэбэпыным и лъэныкъуэкIэ зэфIэзагъэкIыпхьэхэм ятеухуа зэлущIэ.

ЭКОНОМИКЭ зыужьыныгъэмрэ сатумкIэ министрым и къуэдзэ Тlымыжь Хьэсэн тепсэльыхьащ инвестицэ лэжьыгъэр щIэгъэхуэбжьэным хузунэтIауэ республикэм и Правительствэм зэфIигъэкIэм.

Сэбэпышхуэ кърокIуэ инвестицэхэмкIэ законодательствэм къыщыгъэува Iуэхуу КЪБР-м щызэфIагъэкIэм. Абыхэм ящыщыщ организацэхэм я мылъкум техуэ налогымкIэ льготэхэр зэрагъэувар. Къапщтэмэ, 2011 гъэм и яп1э илъэс нкъыум къриубыдыдэу республикэм и предприятэ нэхъ ин дыдэу 8-м мылъкум техуэ налогымкIэ зэрызудачыхам и фIыгъэкIэ абыхэм Iэмал ягъуэтащ псори зэхэту сом миллард 17-м нэблагъэ зи уасэ инвестицэ проекту 9 ягъэзэщIэныкIэ. А проектхэм япкъ иткIэ лэжьапIэ Iэнатlэщ1эу мини 2-м щигъу къызэрагъэпэщынуц. Иджы налогхэмкIэ льготэхэр зэрырат щыкIэм халъхьэну зэхъуэкIыныгъэ ягъэхьэзырри, абы нэхъри иригъэфIэкIэуэнущ къэралыр экономикэм хэлэжьыхь Iуэхущ1апIэхэм зэрадэпэныкъу щыкIэр.

Адэкlэ Тlымыжь Хьэсэн тепсэльыхьащ министерствэм щызэхалъхьа «2012 - 2015 гъэхэм инвестицэхэр къызэщIэгъэуIуэнымкIэ КЪБР-м щIэ щытыкIэр егъэфIэкIуэнырэ республикэ программэ хэхам. Нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ, а программэр зэрагъэзэщIэнум и фIыгъэкIэ валютэ щIыналъэ продуктыр сом миллард 125,1-м, капитал нэхъыщхьэм къыхузэщIагъэуIуэ инвестицэхэр илъэсым сом миллард 31,3-м нагъэсыфынущ, лэжьапIэ зимыIэхэр проценти 7-9-м щIимыгъуу ягъэмэщIэнущ, ику иту республикэм щат лэжьапIщIэр сом мин 20-м нэблагъэнущ.

(КIэухыр 2-нэ нап.).

КъБР-м и цIыхухэм гу зылъатапхъэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым жэщмэ махуэми щолажь республикэм исхэр здэпсалъэ хъун телефон. Абыкlэ законодательствэр къызэрызэпаудым пыщIа сыт хуэдэ Iуэхумкlи хъыбар ирагъащIэ, чэнджэщ пыухыкIа-хэр кхыIах хъунущ.

Телефоныр: 40-85-30.

КъБР-м и Парламентым и пресс-Iуэхущ1апIэ.

● Тхьэдэм хэмыгъэущэжын лъэужь

Илъэс 90 и пэкIэ

ЩIышылэм и 16-м Къэбэрдеймрэ Балъкъэрымрэ я тхьэдэм увыIэщхуэ щеубыд. 1922 гъэм а махуэм Балъкъэрыр Бгырыс автоном республикэм кхыхэкIыжри, Къэбэрдей автоном областым кхыхэхьащ. Апхуэдэ щIыкIэкIэ тхьэдэм и зэхуэгъэзэгъэфIэувэжащ: лIэщIыгъуэ куэдкIэ зэгъэсэу кхыздэгъэгугъэкIуа лъэпкьитIыр зэкъуэувэжащ.

АР АПХУЭДЭУ зэрыхъуну ри ипэкIэ хуабжьу белджькIыхь хуат. Фигу къэдгъэкIыжынщи, Октябрь революцэм иужькIэ бжьыпэр зыубыда большевикхэм япэ щIыкIэ ягъэзэщIащ Урысейм и щIыпIэ пхыдзахэм щыпсэу бгырыс лъэпкъхэр къызэрагъэгъуг-ГЪАР: къэралым и цIыху псоми яхуэдэ хуитыныгъэрэ зэфIэкIрэ иратыну, я зыужьныгъэр зытрауху эну. Апхуэдэ щIыкIэкIэ Киров Сергейрэ Орджоникидзе Григорийрэ (Серго) я жэрдэмкIэ Бгырыс Автоном Республикэ къызэрагъэпэщащ. Владикавказ зи кьалащхьэр щыIэ а зэгухьэныгъэм хагъэхьащ щэшэнхэр, ингушхэр, осетинхэр, къэбэрдейхэр, балъкъэрхэр, къэрэщейхэр. Мурадыр Iуэхуфым ху эгъэзат: Арщхьэкlэ ар къэмыхьулIэну кхыщIэкIащ. 1921 гъэм щIышылэм и 20-м кхызэрагъэпэща а республикэм гъэзугуапIэ инкIуэкIыным.

Псом нэхъри нэхъ щхьэусыгъуэшхуэу къэувыр ищхькIэ зи цIэ къитIуа лъэпкъхэм я экономикэ хуэхэIэри, щэнхабзэ щIэнкэри зэрызэхуэмыдэрэт. Ахэр нэхъапэми псоу унэгъэ я гъэсыныгъэм гъэзугуапIэ щытатэкъым. Псом хуэмыдэ у арэзытэкъым Урыс-Кавказ зауэм и эгранкIэ зи щIыхь я нэхъыбэр зыфIэкIуэда, иджыри зытрах Къэбэрдейр. Арац ягъэ дыдэу Бгырыс Автоном Совет Социалист Республикэм кхыхэкIыжри Iуэхур къэзыIэтари. Мы Iуэхум ехьлIауэ Къэбэрдей округым и Советхэм я IV съезд 1921 гъэм мэхъуауэгъуэм и 13-м екIуэкIащ, Абы унафэ кIыщащтащ а округыр Бгырыс Автоном Совет Социалист Республикэм кхыхэкIыу РСФСР-м и щIыналъэ щхьэхуэу къэрагъэлIыгъэным теухуауэ. Къызэхуэсахэм съездым и Президиуму Къалмыкъ БетIал зи пашэм кхьлэн щащIащ мы Iуэхур сыт хуэдэ Iэмалкlи пхагъэкIыну.

Къэдгъэлъэгъуэн хуейщ съездым РСФСР-м и Щыхуэ Комиссарэм я Советым и деж лъэпкъ IуэхуэхэмкIэ и цIыхубэ комиссару щылажьэ Сталин Иосифи къызэрагъэбдегъэлар. Арщхьэкlэ а зэманым Налшык зышызэзыгъэIэзэ ар зэлущIэм къэкIуэфакъым, и уэзыншагъэр зэрымыщIагъуэм кхыхэкIыу. Ауэ съездым и делегатхэм хьуэхъукIэ зэрызэхуигъэза тхыгъэм кхыщIигъэлъэгъуащ абы а Iуэхур зэрыдиыгъыр.

Адэкlэ къэхъуам псори дыщигъуаэзщ. 1921 гъэм фокладэм и 1-м РСФСР-м и ЦИК-м унафэ кхыщтащ Къэбэрдей автоном областыр кхызэгъэпэщыным теухуауэ.

Балъкъэрыр Бгырыс Республикэм сыт и лъэныкъуэкIи нэхъ пэжыкъэт Къэбэрдейм нэхъри. Ар хуейт езыхъэм я бзэр зэтемыхуэми лIэщIыгъуэ куэдкIэ зыкъуэт лъэпкъым и гъусэу псэну. Адыгэр нэхъ пасэу жиIэгъащ Балъкъэр округым и унафэщI Энеев Магомет: «Балъкъэрым и гугъу щIымэ, - кхыхигъэщхьэхуакIащ абы, - Къэбэрдейм сыт и лъэныкъуэкIи пыщIа ар кьоув Къэбэрдей округым и Советхэм я съездым кхыщта унафэм и телъхьэу». Апхуэдэ щIыкIэкIэ 1922 гъэм щIышылэм и 16-м РСФСР-м и ЦИК-м и унафэкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр автоном областыр щыIэ хуэщ.

Апхуэдэ тхыдэ дри гъащIэм кхыхинащ зи гугъу тщIы мазэм. Абы лъандэрэ лъэпкъитIыр зэгъуэгъэ, зэдзэIепыкIу, сыт и лъэныкъуэкIи зыхэхьащIыкIыу зэдгопсэу. Абы щIыхьэт техьэу Iуэхуэхэр апхуэдизкIэ хуэщIащ икIи дгъащIэм узыщIрихьэлIэщи, я гугъу умыщIыхьэмэ хьунущ.

Мыбдеж кхыщIихэдгъэщынщи, адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ я ужькIэ Бгырыс Автоном Совет Социалист Республикэм кхыхэкIыжащ, итIанэ, 1924 гъэм, езыр лъэлъэкIащ.

Къэбэрдей-Балъкъэр автоном областыр кхызэрызэрагъэпэщащ щIэгъэхьэкIуэныкIуэ яхуэхьуащ ди лъахэм и мыгъакIуэ, Кавказ Ищхьэрэ псом лъэпкъ зэхущытыкIэхэр щыгъэтэмэныным.

Зэрытлъагъущи, Совет властым хуэзэфIэкIащ Урысей псор лIэщIыгъуэкIэрэ зыгъэпIейтей лъэпкъ Iуэхуэхэр зэфIигъэкIыным. Арац псом нэхърэ нэхъыщхьэр.

МАХЪШОКIУЭ Мухьэмэд.

Урысейм ахъшэшхуэ йокIуэсыкI

2011 гъэм и иужьрей мазищым къыриубыдэу Урысейм доллар мелард 38-м нэблагъэ ирашащ, къыщыгъэлъэгъуащ УФ-м и Банк Нэхъыщхьэм и отчетым.

Ар икъукIэ ахъшэшхуэщ, зэрыщыту 2010 гъэм кхэрылмы къыщалэжьауэ ирашащ доллар мелард 34-рэ зэрыримыкъуар кхэплъытэмэ. Мы Iуэхум унафэщIхэр щымыгъуаззу щыткъым. 2011 гъэм къэкIуэжахэм я тетхуауэ УФ-м и Правительствэм иригъэкIуэкIа кIэух зэлущIэм премьер-министр Путин Владимир щыжиIауэ щытащ псори зэхэту зы илъэсым къэралым доллар мелард 80 хуэдизэ «иIэпхъуэкIауэ» зэрыхуигъэфащэр. Ауэ абы къыщыуIыIакъым -2011 гъэм къэралым ирашар доллар мелард 84-рэ хъууэ къабжащ.

Iэщэр пщIэнщэу къыхутралъхьащ

Удмурт Республикэм щыщ Совхозэнэ жылагъуэм щыпсэу щIыхуэхъур полицэм кIуэри вэсэмахуэ зиумысыжащ Iэщэ-фащэу куэд зэриIэмкIэ.

КъызэрыщIэкIамкIэ, абы уней фирмэхэм ящыщ зым и шоферым пхъэгъэсыну кIриащ «Ижмаш» заводым къыдиша ашык 64-рэ. Ахэр пхъэнкIий, кIэрыхубжьэрыху иракIутэу къагъэсэбэпын папщIэ республикэм щыIэ дзэ полигонхэм ящыщ зым щрихьн хуейуэ арат, ауэ непсеягъэр къытекIуэри, яп1э зыхуэзам иришащ.

Полицэм и лэжьакIуэхэм «пхъэгъэсыныр» зэхадзри, ашыхэм Калашниковым и автомату 79-рэ, шальэу 253-рэ, автоматым пкъральхьэ нэгъуащI пкъыгъуэ гуэрхэри кърахащ.

Игурэ и щхьэрэ зэтелъ

- Урысейм исхэм я процент 60-м щIигъум къэрал кIуэцI органхэр мыIейуэ лажьэу къаIыцI, - жиIащ УФ-м и къэрал кIуэцI Iуэхуэхэмкlэ министр Нургалиев Рашид.

УнафэщIым, Жылагъуэ Iуэху еплыкIэр джыныкIэ урысейпсо центрым къита ежьащ. Абы и щхьэтIыр щыIэ бжьыгъэхэр тегъэщIапIэ ищIри, кхыхигъэщхьэкIащ щIыхуэхэм я процент 90-м нэблагъэм полицэм зэпымыууэ дзэпэныкъуэ хуейуэ къызэралъытэр, ауэ апхуэдэ щIэупщIэныгъэр щрагъэкIуэкIа зэманымрэ абы хэтахэм я бжьыгъэмрэ къигъэлъэгъуакъым.

Апхуэдэу Нургалиевым жиIащ министерствэм Интернетыр къэзыгъэсэбэпхэм зэрапыщIам зригъэубгъуну зэримурадыр, иджыпстуи блогер нэхъ цIэрыIуэхэр МВД-м щIэх-щIэхыуэрэ зэрыщIэзэхуашэр.

ФIамыщIыр щIэнэхъ пудкIэ

- Урысейм и деж къыщищэху газ кубометр мин къэс доллар 416-рэ щIит нэхъ Украинэм и дежкIэ нэхъ фейдэщ унэхэр фIамыщIкIэ игъэплъмэ, - яжриIащ журналистхэм Украинэм и премьер-министр Азаров Николай.

«Ауэ газым и уасэм кIэрагъэхуэрэ, псалъэм папщIэ, доллар 220-м фIэмыкIыу ягъэувмэ, абы щIигъэ газыр къэбгъэсэбэпыну нэхъыфIщ», - къыщIиригъужащ премьерым.

Украинэм и правительствэм и Iэтащхьэм къигъэльэгъащ апхуэдизу лъапIэу УФ-м кхыщащэху газыр 2012 гъэм ягъэмэщIэну зэрамурадыр.

Мы махуэхэм

Щ1ышылэм и 14, щэбэт

✎1890 гъэм къалъхуащ **Щакlуэ Талъэстэн** адыгэ тхакIуэ.

✎1941 гъэм къалъхуащ **Уэтэр Анатолэ**, КъБР-м щIыхь зиIэ и артистыр, уэрэджьIалкIуэр.

✎Нобэ и къуэкIыум пэроувэ Гваттемалэм и президенту 2011 гъэм щэкIуэгъуэм и 6-м хаха **Молинэ Оттэ Перес**.

Щ1ышылэм и 15, тхьэмахуэ

✎1890 гъэм къалъхуащ **Кьуб9 Шэбан**, адыгей усакIуэр, композиторыр, Iуэрыуатэджьр.

✎Илъэс 55-рэ ирокъу урысей телевизионнэ цIэрыIуэ **Сорокинэ Светланэ**.

Щ1ышылэм и 16, бльщIыхь

✎Илъэс 90 япэкIэ, 1922 гъэм, Балъкъэрыр Бгырыс Республикэм къыхэкIащ икIи РСФСР-м хэт Къэбэрдей-Балъкъэр автоном областыр къызэрагъэпэщащ.

✎Илъэс 300 япэкIэ (1712 гъэм) Петр Езанэм и унафэкIэ къэралым щыпсэ Дзэ-инженер еджапIэ къызэрагъэпэщащ. Аращ къызытекIыжар Можайский А.Ф. и цIэр зезыхьэ Дзэ-космическэ академиер.

✎Илъэси 145-рэ ирокъу урыс тхакIуэ, усакIуэ, эдэзэкIакIуэ, литературэ къэхутакIуэ, СССР-м и Къэрал сэугъэтыр зрата **Бересаев Викентий** (1967 -1945) къызэралъхурэ.

ПIанэпэр зыгъэхьэзырар **ТЭНАЩ Анатолэ**.

Лъэпкъ Iущигъэ:

Делэм уэ фIэкI, губзыгъэр езыр пфIэкIынщ.

● Фэепль

АдыгэлI щыпкъэ

Ахъуэхъу Аслъэнбий къызэралъхурэ илъэси 100 ирокъу

ЩIышылэм и 15-м илъэси 100 ирокъу республикэм зиужьыным хэлъхьэныгъэхуэхуэзыщIа адыгэлI щыпкъэ Ахъуэхъу Аслъэнбий Нахъуэ и къуэ къызэралъхурэ.

Ахъуэхъур 1912 гъэм Къундет (ЩIэджэм ЕтIуанэм) къыщалъхуащ. Къуажэ школыр кIууха нэужь, ар щIэтIысхьащ щIэныгъэм хуэпабгъэ щIалэгъуалэм а зэманым я пIалъэ щыта, Ленином и цIэр зезыхьэ ЕджапIэ кIалэ щIыкIум (ЛУГ).

Зауэм и пэкIэ унафащI Iэнатlэ зыбжанэм пэрытауэ, Аслъэнбий фронтым кIуэри къэрал дамыгъэшщI и бгъэм хэлъу къигъэзэжащ.

Ахъуэхъур СССР-ми КъБАССР-ми я Совет Нэхъыщхьэхэм мызэ-мытIэу я депутату щытащ, 1957-1969 гъэхэм республикэм и Правительствэм и Унафащ1у лэжьащ. А лъэхъэнрэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетыр къыщыщIэзэIуахари, Марие (Гущэнэ) и фэепльыр кIалэкIэм щагъэуварри.

Дунейм тетыхукIэ и гукъэкIхэм я нэхъыфIыр бзм яхъугъэIэсыным елIэIа Ахъуэхъур зыцIыхуахэм ягу кIинэжащ щIэныгъэшхуэ зыбгъэдэлъа, и псалъэм тебгъуэтэж, лэжьакIуэ зыкIэрыгуэкIым епэгэкIыу зэи щымыта цIыху тынщу.

Ахъуэхъу Аслъэнбий теухуа гукъэкIыжхэр нэхъ убгъуауэ ди газетым мыгувэу къыдеддзэну ди мурадщ.

ЖЭМЫХЪУЭ Марьянэ.

Мы щIэныгъэр

Щ1ышылэм и 14, щэбэт

Щ1ышылэм и 15, тхьэмахуэ

Щ1ышылэм и 16, бльщIыхь

Къулыкъум етIуанэу пэроувэ

АДЫГЕЙ. ***Тхьэкlуэшынэ Аслъэнджэрий етIуанэу къыхуагъэфэща къулыкъу лъэгэм дыгъуасэ пэрыуваща. Абы теухуа зэхьэзэ республикэм и Къэрал филармонием щекIуэкIащ.***

Тхьэкlуэшынэ Аслъэнджэрий зыпэрыва къулыкъумехьулIэныгъэщIэхэр щызыгъэпсэфыным ехьулIэныгъэщIэхэр щызыгъэгъэнэфыным, Къэбэрдей-Балъкъэр и Президент Медведев Дмитрий къыхуигъэжьа хуэхъуум къеджащ республикэ Парламентым и унафэщI Федорко Федор.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, Урысейм и Президент Медведев Дмитрий абы и кандидатурэм теухуауэ нэгъабэ дыгъэгъазэм кхыхилъха жэрдэмщ даIыгъри, Республикэм и Къэрал Советым - Хасэм и зи мычэзу зэлущIэм Адыгейм и унафэщI Тхьэкlуэшынэ Аслъэнджэрий, а къулыкъур етIуанэ пIалъэми ирихьэкIыну дзыхь ирагъэзащ.

Тхьэкlуэшынэр 2007 гъэ гъэндэрэ республикэм и унафэщIщ. Абы къызэрыкIугъащ: щэнхабзэ, ирагъэкIуэкI социально-экономикэ зыужьыныгъэ хэм адэкIи къыщащэнущ, Адыгейр Урысейм и щIыналъэ зэгуэрэпэщ нэхъыфIым хуэдэу къаруу, зэфIэкI псори ирахьэлIэнущ.

Медведев Дмитрий и хъуэхъу

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. ***Илъэс 90 зэрырикъур дыгъуасэ зыгъэлъэпIа Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм щыпсэухэм Урысей Федерацэм и Президент Медведев Дмитрий хъуэхъу гуапэкIэ захуигъэзащ.***

«ПЩIЭ ЗЫХУЭСЩI ныбжьэгъу лъапIэ»! Къэрэшей-Шэрджэсыр къызэрызэрагъэпэщ1э илъэс 90 зэрырикъуакIэ сынывохьэхъу. Мы щIыналъэм зэгуэрыуэ, мамыру дин зэмылIэужьныгъэхэр зезыхьэ лъэпкъ 70-м щIигъу щопсэу. Республикэр экономикэ, щIыуэпс, щэнхабзэ я лъэныкъуэкIэ къулейщ», - итщ Президентым и хъуэхъум.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

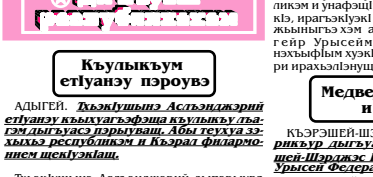

● Щэнхабзэ

Iуэху дахэхэм къыпащэ

КъБР-м и Iэтащхьэм и щхьэгъусэ Къанокъуэ Фатlимэ и жэрдэмкIэ Профсоюзхэм Щэнхабзэмкlэ я унэм щекIуэкIащ Къэбэрдей-Балъкъэр, Къэрэшей-Шэрджэс, Адыгэ, Ингушыр республикэхэм я щIыхуэ артист Нэхущ Чэрим и концертхэр.

ТIЫСЫПIЭХЭМя нэхъыбэр хухахащ жыг хьэрэмэр ныкъуэдыкIуэхэмрэ щапIыжу Налшык дэт интернатым щыIэхэм. ЩIышылэм и 13-м иригъэзIэгу гулъытэ хуэныкъуэхэм апхуэдэ илъэсыщIэ саугъэт хуэщIынымр гукъэкI зыщIа Къанокъуэ ФатIимэ 2011 гъэм и кIэухым иригъэжьа псапащIэ Iуэху дахэхэм мыр кхыпыщIыщэ.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, Къанокъуэ ФатIимэ и нэIэм щIэту Къэбэрдей-Балъкъэрым щокIуэкI щэнхабзэ зэлущIэхэр, пшыхь гъащIэгъэнэхэр. Абыхэм ящыщ зыщ «Налшык Хабзэ Ищхьэрэ федеральнэ щIыналъэм и щэнхабзэ къалащхьэщ» фестивалыр.

Иджы эстрадэ уэрэджьIакIуэ щIэрыIуэ Нэхущ Чэрим и концертым, хабзэ зэрыхъуэуэ Илъэсыщ1эм ирихьэлIэу екIуэкIым, абы и гуащIэм, и макъым дихьэху ди республикэм щыпсэу щIыху куэд зэхуишэсынущ.

Сурэтыщ1 щIэрыIуэ, дэрбэор Iэпщ1эпэлапщ1э Сэралъп Мадинэ, КъБР-м и цIыхубэ артист, хореограф Думэныщ Iэулэдин, сценограф Къубатий Мухьэмэд сымэ и дэIэпыкъуэгъуэу, куэдым фIыуэ яльагъу уэрэджьIакIуэ гъуэзджэм эстрадэ шоу гъэщIэгъуэн утыку кхрехъэ. Ди щIыпIэм эстрадэ уэрэджьIакIуэу щащIыку Хьащей Тимур мы пшыхьэм и зэфIэкIкIэ къыззрыщигъэпIалъагъуэр нэхумрэ макъымрэ зэрызэщIэжьыуэр зыубзыху режиссерпостановщикIыуц.

Нэхущ Чэрим и пшыхьэм щоIу эстрадэ уэрэдэр, льэпкъ макъамэхэр, адыгэ цIыхубэ уэрэдыжьхэр. Концертым хэтщ «Каллисто» къэфакIуэ гупыр.

Гу зылъытапхъэ: концертхэр щIышылэм и 13, 14 махуэхэм щыIэщ, щыщIидзэр сыхьэт 18-рэ дакъикъэ 30-рщ.

ГЕРАСИМОВЭ Риммэ.

Инвестицэхэр къызэщІэгъэуІуэн, ахъшэр тэмэму къэгъэсэбэпын

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап.).

Ягъэхьэзыра икІи Іэ зыщІадза зэгурыІуэныгъэм ипкъ итКІэ конкурс Іуэхухэр зэнэтыгъ КЪР-м и Шэрэдж, Шэджэм, Іуащъэмахуэ муниципальнэ районхэм турист-рекреацІэ тепЛъэ зиІэ экономикэ щІыналъэ хэха кІыщІэзэрагъэпэщынущ. КЪР-м и Правительствэм къызэрыхихльхьам тету, абы хагъэхьащ Дзэплъкъуэ районым и щІыналъэм щыІэ «Джилы-Су» къурш-рекреацІэ комплексри.

Шэрэдж, Шэджэм районхэм хиубыда «Безенги» турист-рекреацІэ комплексым и инфраструктуэр къызэрэпэщыным текІуэдэнур къабжри «Кавказ Ищхъэрэм и курортхэр» ОАО-м иратати, абы дагъуэ хаамыщІу къащтащ. Апхуэдэу УФ-м ЩІыналъэхэм зегъэужьыныкІэ и министерствэм, КЪР-м и Правительствэм, «Этана» полимер къабзэхэр къыщІэзыгъэкІ завод» ООО-м зэращІылІа инвестиц зэгурыІуэныгъэр теухуауэ «Ерыскъы промышленнокъымрэ щэкІэхэр щызэхащІэу Іэнатіэмкіэ къащІагъэсэбэпыну полиэтиленгерефталату иІэсым тонн мин 486-рэ къыщІэзыгъэкІыну завод ухуэныр» щІыналъэ инвестиц проектыр зэрагъэзэщІэну щІыналъэм, абы дэтхэнэ лъэныкъуэми ахъшэу хилъхьанэр зыхуэдизым. Инженер, транспорт, энергетикэ инфраструктуэр къызэрэпэщыным КЪР-м и бюджетымрэ УФ-м и Инвестицэ фондымрэ сом мелард 1,5-рэ хухахащ.

Парламентым и Унафэщі Чеченов Ануар доклад зыщІэм ауплІащ республикэм и районхэр, кІалэ, кІуажэ жылагъуэхэм инвестициэхэр кІахуэзэщІэгъэуІуэным муниципальнэ щІыналъэхэм я органхэр зэрызэгъэжьыхь щІыкІэмкІэ. Министрым и къудзэм къыгъэлъэгуащ, ежьажьа дыдэу щымыгъэмми, апхуэдэ лэжьыгъэ зэрекІуэкІыр. Муниципалитетхэм зыхуэфащэ унафэхэр къащтэн папщІэ полномочие пыухыкІахэр зІкІыр. Псалъэм папщІэ, «Бизнес мурад нэхъыфІ» программэр зыгъэзащІэу щытаІ КЪР-м Экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкІэ и министерствэмрэ КЪР-м и Президентым и деж Хъэрычэт Іуэхухэмкіэ щыІэ советымрэщ. Иджы а Іуэхум муниципальнэ щІыналъэр иолэжь, хъэрычэтыщІэ нобжьыщІэхэм ядэІэпыкъуныжьмкІэ унафэхэри абыхэм къащтэ.

КЪР-м щрагъэкІуэкІ инвестицэ лэжьыгъэм правовой лъабжьэ тэмэм къыхуэзгъэпэщыныжьмкІэ иужьрей илъэситІ ныкъуэм зэфІагъэкІахэм тепсэлъыхьащ. Экономикэ политикэмкІэ, мылъкумкІэ, хъэрычэт Іуэхумкіэ комитетым и унафэщІ Марьяш Ириндз. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм къаралымрэ уней мылъку зыбгъэдэлъхьамрэ зэрыщІэздзлажьэмэ и Іуэхуіэ» КЪР-м и Законыр къызэращтэрэ куэд щІакъым.

Абы къыщыгъэльэгуащ уней мылъкур къаралым и экономикэм хуэгъэпэжьэныкІэ хэкІыпІэхэр. Апхуэдэ закон лъабжьэ зэпкІэ УФ-м тещІыкІыхьэу щымыІэмэ, документым республикэм и дежкІэ мыхьэнэшхуэ иІэщ. Абы щыхьэкъуэ инвесторхэм Іэмал хъарзынэхэр ахъуэзэрегъэпэщ. Правительствэри инвестицэхэр зэхащІэгъэуІуэным нэхъри трегъэгушхуэ.

Къэпсалъэм къыхиГъэщхьэхуКІащ КЪР-м и Президент Къанокъуэ Арсен Парламентым ЗэрызыхуигъэзащІ къыщыгъэлъэгуащ кІалэнхэр ГъэзэщІыным хуэунэтІа зэхъуэкІыныгъэхэр иджыпсту зекІуэ законодательствэм зэрыхалъхьар. Мыбдеж къыщалъытащ КЪР-м и экономикэм зегъэужьыныр инвестицэхэр нэхъыбэу къызэщІэгъэуІуэнымкІэ зэрелъытар. Мрадыщ Ириндз нэ хэхаэу жиІащ къаралым и ІуэхущапІэхэмрэ инвестицэ лэжьыгъэ езыгъэкІуэкІ субъектхэмрэ зэрызэпыщІар зэкІэлъыкІуэу егъэфІэкІуэпхъэу къызэрилъытэр: «Инвеститорхэм я дежкІэ нэхъыбэу абыхэм къэралым къыбгъэдэкІыу къэІэрыихьэ финансэ дэІэпыкъуныгъэркъым, атІэ а дэІэпыкъуныгъэр къызэрызэрагъэпэщ щІыкІэрщ. Мыбдеж, шэч хэмылъу, кьалэн нэхъыщхьэ дыдэр зыбгъэдэхуэр КЪР-м Инвестицэхэмкіэ и агентствэрщ».

Республикэм Инвестицэхэмрэ зыужьыныгъэмкІэ и агентствэм и генеральнэ директорым и кьалэнхэр зыгъэзащІэ Къуэдзокъуэ Ахьмэд тепсэлъыхьащ мы Іэнатіэм иригъэкІуэкІ лэжьыгъэм. «КЪР-м и промышленникхэмрэ хъэрычэт лэжьакІуэхэмрэ я союз» щІыналъэ зэгучъэныгъэм и тхьэмадэм и къудзэ Гузбэщыкі Жантемыр зэрыжиІамкІэ, хъэрычэт лэжьакІуэхэм ящыщ куэдым мы агентствэр зэрыпажьэр нэгъэсауэ гурыІуэгъуэу кьалъытэркъым. Абы къыхэкІыу егупсысыпхъэщ Инвестицэхэмрэ зыужьыныгъэмкІэ агентствэм и Іуэху зехьэкІэр нэхъ хэІущІыІу щІыныжьмкІэ зэкІелІэхэм. Абы папщІ, псалъэм папщІэ, зэІущІэхэр ебгъэкІуэкІ, цыхубз хъыбарегъащІэ Іуэхущапі Іэхэм тхыгъэхэр къытребгъадэз хъунущ.

КЪР-м Экономикэ, жылагъуэ шІынагъуэншагъэмкІэ и советым и Секретарым и къуэдзэ Хъэлупщы Асльэнбэч зэІущІэм хэтхэр щыгъуэзэ ищІащ республикэм щрагъэкІуэкІ инвестицэ, хъэрычэт лэжьыгъэм и субъектхэм я хуитныгъэхэм къащъхьщыжьыныжьмкІэ ведомствэхэм ЗэдаІ комисэ кІыхьэгъэпэщыныжьмкІэ зэрелъытэжьым. Абы зэрыжиІамкІэ, мы комиссэм хагъэхьэнущ КЪР-м и Парламентым, зыхуэфащэ министерствэхэм, ведомствэхэм, бизнесым и Іэнатіэм, жылагъуэ зэгучъэныгъэхэм, щІыхьэ хъыбарегъащІэ Іэхуущапіэхэм я лІыкІуэхэр.

Налогхэмкіэ федеральнэ къулыкъущапіэм и Управленэу КЪР-м щІым и унафэщІым и къудзэ Сарбашевэ Светланэ тепсэлъыхьащ инвестицэхэр кьыззэщІэзпащ организацэу республикэм и налог органхэм щатхаяу щыІэхэм, инвестицэ проектхэр зэрагъэзащІэм папщІэ КЪР-м и Правительствэм и арэзыныгъэкІэ налогхэм я лъэныкъуэкІэ зыхудахьэсхэм.

ЗэІущІэм щыжиІаяхэм япкъ иткІэ чэнджэщ пыуухІакІэхэр къащтащ. Абыхэм ящыщщ уней мылъку зыбгъэдэлъу инвестицэ лэжьыгъэм хэтхэм я сэбэн зыхэлъхэр хъумэным щытепсэлъыхьыну зи чэзу парламент едэІэныгъэр 2012 гъэм и кУм фІэмыкІыу егъэкІуэкІыныр. Апхуэдэу документым ящыщ щагъэльэгъуащ хабзэм къемызэгъыу бизнесым щытракъуэз къыщыхъуам деж икІэщІыпІэкІэ ЩІыналъэм деж икІэщІыпІэкІэ КЪР-м и Парламентым, КЪР-м Экономикэ, жылагъуэ шІынагъуэншагъэмкІэ и советым хабзэр егъэщІапхъэу зэрыщытыр.

УРЫСМАМБЭТ Бэллэ.

ЗэкІуэй У рысбий

●ДифІ догъэлъапІэ

Зи пщІэр лъагэ дадэ Іумахуэ

ЦІЫХУ насыпыфІэхэм ящыщщ мы махуэхэм зи илъэс 80-р зыгъэлъапІэ, Лэсхэн районым хьихьэ Ерокъуэ къуажэм щыпсэу Зэкіуэй Урысбий. Жьыим щІэм ядэгъэзагурыІуэф, сыт хуэдэ Іуэхуми хэкІыпІэ тэмэм кІыхьэзыгъэтыф, зи чэнджэщ щхьэпэхэмкІэ куэдым сэбэн яхуэхьуф цІыху щыпкъэуш ар къыззэрацІыхьэр. Абы хуэгъэзэщ жьыщхьэ махуэ хьуащ зыхужаІэр.

Зэкіуэйм и гъащІэ гъуэгуанэм ирипІэжьмэ, тыншу щытауэ пхужьыІэнукъым, сабиигъуэ ягъупсысыпхъэщ Инвестицэхэмрэ зыужьыныгъэмкІэ агентствэм и Іуэху зехьэкІэр нэхъ хэІущІыІу щІыныжьмкІэ зэкІелІэхэм. Абы папщІ, псалъэм папщІэ, зэІущІэхэр ебгъэкІуэкІ, цыхубз хъыбарегъащІэ Іуэхущапіэхэм тхыгъэхэр къытребгъадэз хъунущ.

КЪР-м Экономикэ, жылагъуэ шІынагъуэншагъэмкІэ и советым и Секретарым и къуэдзэ Хъэлупщы Асльэнбэч зэІущІэм хэтхэр щыгъуэзэ ищІащ республикэм щрагъэкІуэкІ инвестицэ, хъэрычэт лэжьыгъэм и субъектхэм я хуитныгъэхэм къащъхьщыжьыныжьмкІэ ведомствэхэм зэдаІ комисэ кІыхьэгъэпэщыным иджыпсту зэрелъытэжьым. Абы зэрыжиІамкІэ, мы комиссэм хагъэхьэнущ КЪР-м и Парламентым, зыхуэфащэ министерствэхэм, ведомствэхэм, бизнесым и Іэнатіэм, жылагъуэ зэгучъэныгъэхэм, цыхубз хъыбарегъащІэ Іуэхущапіэхэм я лІыкІуэхэр.

- МэкъумэщышІэ унагъуэщ дыкъыхьыхьэкъуакІар, - нгу кІуэ, гъэжьыж и сабиигъу эр Урысбий. - Псом хуэмыдэу зауэ нэжь лъэхъэнэр хьэлъэ т Іыкъуэкъэр юлхозым щылажьэрт, ауэ кІыдэрыхьэ щыІэтэкъым, псоми тКІийуэ зкІэлъыплъырт. Ди адзэр выгум ису лажьэртІ, нэху мыщу дзэкІырти, кІыфІ хъуауэ къыдыхьэжьыр т, шэджагъуашхэ мылІэІус тІэкІу кІрату арат. Ди анэр хьэмыш щІэтти, махуэ гуэрым и гур уэзу кІыятехуауэ кІашэжаІ икІи абы щыщІэдзауэ сымаджэкрилэу и гъащІэр ирихьэкІащ.

Адэ-анэм кІыятхалъхьа гъэсэныгъэрщ гъащІэм лъэ бдзкІэ щыщыуныгъэм кьежьапІэ хуэхьуауар. Куэдрэ сигу кІэкІыжьи мыпхуэдэ зы Іуэхугуэ? Ди анэр зэрысымаджэм кІэхэсІыу, демыджэу, зыгуэркІэ сэбэп дыхьуу унагъуэм дисмэ нэхьыфІу кІалъытащ ди благъэхэм. Ди анэм ар къыщІэщІэм, яхуидакъым икІи абы яфІиукъуэдийри, зэкъуэшитІри ди шыпхъу закъуэри драгъэджащ.

КьащІалъхуа жылэм дэт классибл еджапІэр кІыпхъ иужь, адэкІэ Урысбий и шІынагъэм щыпищащ Іэсхэн ЕтІуанэ кьуажэм щыІэ курыт шкОлым. А къуажитІым яку дэль гъуэгуанэр лъэсу махуэ кьэс ильэсищкІэ зэпичащ абы.

- 1949 гъэм ар къэдухащ, - кьыпецІэ адэкІэ Урысбий. - А зэманым еянэ классым щыщІэдзауэ адэкІэ еджэну хуэйхэм ильэс кьэс сомИ 150-рэ ятын хуейт. Ильэсищым сом 450-рэ хуэзэрт. Дэнэт дэ ап. хуэдизэ ахъшэ къыздитхынур? Арати, курыт щІэныгъэ дыдэрИзм щыхьэт техьуэ аттестатыр кьыдатыжакъым икІи зэрыжаІэу, псыхьэ зи дыджэуу дыдыхьэжащ. АрщхьэкІэ мыбдежым ди насыпт кьежІэрхъуэжащ. Махуэ гуэрым псыхьэм дыдэту Налшык щыІэ пединститутым и лІыкІуэ кьуажэм нэкІуэу къыдихьэлІащ. Абы дыштрГъэуэуу эщ, ди атестатэрэм зыІэрихьэжьэрм, щІалэ ящІэжьаеж дыхьуу, а еджапІэ нэхъыщхьэм дыщІэтІысхьащ.

Апхуэдэу Зэкіуэйр пединститутым и тхьдэ кьудамэм и студент хуэщІ. Илъэс ныкъуэ абы щеджауэ, Дзэплъкъуэ куэйм щылэжьэну зэрагъэкІуэр кьыжраащ. АрщхьэкІэ абы мыкІуэу и кІуажэм кІыгъэззэжащ - быным я нэхъыжьыр арат; анэ сымаджэр кІыІуэ зэжьэрт. МазитКІэ Урысбий зэрыжиІэжьымкІэ, тынштэкъым а зэманми лэжьыгъэ къэбгъэтынэ. Егъэдж зиІэгъэмкІэ ящІэ кьудамэм зэжьыгъэ жьэрт. МазитКІэ Іэхуитныгъэхэм ящыщ щокІуэкІ Къэбэрдей-Балъкъэрым и щэнхабзэм и пшых. Къэпсалъэр усакІуэ Щоджэнщыкі Іэдэмщ. *1966 гъэ*

Москва дэт Литературхэм я унэм щокІуэкІ Къэбэрдей-Балъкъэрым и щэнхабзэм и пшых. Къэпсалъэр усакІуэ Щоджэнщыкі Іэдэмщ. *1966 гъэ*

●Зэпеуэхэр

Гупсысэкіэ нэхур къэбгъэщІыфмэ

КЪР-м Жылагъуэ, дин зэгухьэныгъэхэм я Іуэхуэхэмкіэ и къэрал комитетым иджыблагъэ щекІуэкІащ «Динымрэ толерантностымрэ» республикэ зэпеуэхэр щагъэльапІэ зэІущІэ.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ гъэзгу щигъэуэтар 2011 гъэм и 12-рэ гъэхэм тещІыкьа «Къэбэрдей-Балъкъэр республикэм щыІэ дин зэгухьэныгъэхэм ядэлэжьэн икІи къэралыр дзгъэІэпыкъун» республикэ программэ хэхар КЪР-м и Правительствэм ЗэкІ гъэм мэлыжьыхьым и 19-м къыщІэ иужькІэщ. Зэпеуэм и кьалэн нэхъыщхьэр дин зэхуэмыдэ зэзыхьэхэрэ лъэпкъ зэмылІэужьыгъуэхэмрэ я зэхуаку щыІэныгъэ, зэхэщІыкІ дин зэныбжьыныкъо, апхуэдэуи жылагъуэм зэпІэзэрыныгъэ щыгъэІэзыным теухуауэ кьаІэт псалъэмакъэхэм курыт еджапІэхэм щІэс щыкІуэхэр къыхэщІыжьыр.

ГъэІорышІуэ щыІэм тету къызэрагъэпэща зэхуэсыр къызэІуихащ икІи иригъэкІуэкІащ зи гугъу тщІы КЪР-м жылагъуэ, дин зэщхьэщыкІныныгъэхэм я Іуэхуэхэмкіэ и къэрал комитетым и тхьэмадэ Пащты Борис.

- Зэпеуэм и кьалэн нэхъыщхьэр, - жиІащ абы, - бзэ, хабзэ зэрахьэхэмкІэ зэтемыхуэу лъэпкъ куэд ди республикэм зэрисыр, абыхэм псоми щІэ зэрахуэщІыпхъэр, зэрахуэсакъын хуейр еджакІуэ ныбжьыщІэхэм кьегъэщІэныырщ. Абы къыдэкІуэри, гу лъывзэгъэтэну сыхуейт мыпхуэдэ зэхьэзэхуэхэм дин щІалэгъуалэм я къэухьымрэ акъылымрэ, зэрызригъэужьым.

Зэхьэзэхуэр Іыхьишу зэщхьэщыхьат. Апхуэдэт «Литературэ тхыгъэ» (ямэ сочиненэ, эссе, усэ, н.кь.); «Плакат»; «Социальнэ проект» номинацэхэр. Пащты Борис, КЪР-м и къэралыгъэм и дин Іуэхущ Іапі эм и унафэщІым и къуэдзэ Сыжажэ Алим, Къэбэрдей-Балъкъэр щэнхабзэм и университетым и егъэджакІуэ, Урысей Федерацэм и сурэтыщІэхэм я зэгухьэныгъэм хэт Абей Іэсият сымэ текІуэхэм ехьуэхьри, дипломхэмрэ тыгъэ лъапІэ- хэмрэ абыхэм иратащ.

ЦІыкІуэхэр зыгъэгушхуэну кьэкІуэ балигъэхэм псалъэ щратым, Сыжажэ Алим жиІащ:

- Сынывохьуэхьу ехьулІэныгъэфІхэр дяпэкІи фІэину. Абы кьыдэкІуэри мыр кьыхэзгъэщІыну сыхуейт: - жылагъуэм губзыгъэу, дахэу, нэщхьыфІэу зи акъыл зэтэзыуэхэр щІалэгъуалэ нэхъыбэ дИэху, дыкъэзыкъуэрИнэ дунейми фІы и лъэныкъуэкІэ нэхъри зихъэжьжыр.

ЗэхущытыкІэ Іэтіэ псэукІэм щыпхухэзгъэкІынур, абыхэм я пІэкІэ щыІэныгъэр, гупагъэр, зым адрейм пщІэ хуэщІынур щекІэзэкІ гупсысэкІэ нэхур кьэбгъэщІыфмэщ.

ЦУМАХУЭ Аслъэн.

●ЩІЭ

«Мазэ зэблэкІыгъуэ»

Ар и фІэщыгъэу Налшык кьащІэ щыІэ «Принт-центр» типографием кьыщыдагъэкІащ Щэхубэ творчествэмрэ щэнхабзэуэщІакІуэ дзэкъыпэ зэмрэкІэ щыІэ республикэ методикэ центр къэралІуэщІапІэм и редакторщ нэхъыщхьэ Сэрапэ Заремэ я Іуэдакъэщ Іэкі альбомыр.

ПІЦІКЪМ щыщ яныныкъуэ нэхъыжьхэмэ нэхьыщІэхэм ядыгъэбзэкІэ зэрамыщІэрщ мы лэжьыгъэ купщІафІэм Сэрапэр тезыгъэгушхуар. Шюльмэ щІэс еджакІуэхэм, студентхэм хамэ кьэрапІэзэкъэр щаджкІэ, абы хэт мазэщІэкъэр зрагъащІэу дыдейхэр лъэныкъуэ зэрырагъэзым ту щыІытэм, псом хуэмыдэу щІэблэм, щэнхабзэм и лэжьакІуэхэм яхуэщІхьэпэну къиІытащ, ауэ сыт хуэдэ ныбжьым итми хуэгъэзащ.

Альбомым и пэублэ псалъэм кьыхуищ адыгэм нэхъыпэм иІъэсыр Іыхьит Іу фІэкІа яГуэшу щымытауэ зэрапІыгъэр, гъэрэ щІыуэ е гъэмахуэ пІалъэу. Абы и щІыхьэтщ «Гъэрэ щІырэ зэхэкІащ», зэрыжаІэри. Гъэм и зэманхэмрэ адыгэ мазэщІэкъэрэ мазэщІэкъэмрэ я фІэщыгъэщІэкъэм я тхыдэр гъэщІэгъэунщ. Абыхэм зэреджэм куэд кьыжьакІэ, адыгэбзэм и кьуелэгъыр нэхъри науэ пщащІ.

«Мазэ зэблэкІыгъуэ» лэжьыгъэм мыхьэнэшхуэ иІэщ ди гъащІэм, ди щэнхабзэм адыгэ мазэщІэкъэр кьызытекІамрэ абы япыщІа Іуэхущапіэ дахэхэмрэ хэмыгъэкІуэдэжьым, ар щІэблэм я деж нэхьэсыным и Іуэхукіэ.

Гъэкьыгъэр щІэщыгъуэ, гъащІэгъуэм пщІеиІ Республикэ методикэ центрым и унафэщІ, 2006 гъэ гъэнджэрэ УФ-м и Сурэтыщ Іэхэм я зэгухьэныгъэм хэт Жыпэ Анатолэ гъэм и зэманхэм ятеухуауэ гъэпсыгъуэныгъэхэм утыку кьащІрихьа и Іэдакъэщ Іэкіэхэр зэрыхагъэхьам. Альбомым зи гугъу щыщІа гъэм и зэманхэм ехьэлІа сурэтхэри апхуэдизкІэ хуэкІуэу къыхахащи, сурэтым уэрыпуПъэу щІэнтІэсытхъэ маззэр занщІэу уи нэгу кьыщІегъэхьэ. Альбомым елэжьащ дизайнер Іэкіуэлъакіуэ Къаныкъуэ Жанни.

- Адыгэбзэр езыгъэзыІэ гъэм кьадэкІуэу, дэтхэнэ зы адэ-анэми я анэдэлъубзэр я бынымрэ ягъэзащІэну щакъэлэнкІэ, мы лэжьыгъэр абыкІэ зэрыгъэзащІэ, - Кьэрэшэ Марат кьэрыджкІамкІэ, псэупІэхэм я нэхъыбэр Щэрэдж районымрэ Нарткъалэ, Прохладнэ кьалэхэмрэ я кьащІэхэущ.

Нэгъабэ я фэтэрхэм Іэпхъуэжащ зеиншэхэу, адэ-анэхэм я кІалъытыныгъэм щІэмытыжу сабии 6. Апхуэдэхэр псэупІэкІэ кьызэгъэпэщыным мы гъэми пащэнущ.

БОЗИЕВЭ Залинэ.

●Шэрэдж куей

Мы гъэми пащэ

Сабий зеиншэхэмрэ адэ-анэм я кІэльыплъыныгъэм щІэмытыжьхэмрэ псэупІэкІэ къызэрагъэпэщын мурадкІэ, Шэрэдж муниципальнэ районым и администрацэм ауку щІэуэ зэІуха къыхильхьащ. Абы къыкІуам тету, республикэ бюджетым и хьэкъыІэ сом мелуани 5,56-рэ и уасэ муниципальнэ зэгурыІуэныгъэ 9 ящыщІалІащ.

КУЕЙадминистрацэм егъэджэныгъэмкІэ и Іуэхущапіэм сабийхэр хьэмэныжьэ абыхэм кьащхьэщыжьыныкІэ я кьудамэм и унафэщІ Рахаев Марат къэрыджкІамкІэ, псэупІэхэм я нэхъыбэр Щэрэдж районымрэ Нарткъалэ, Прохладнэ кьалэхэмрэ я кьащІэхэущ.

Нэгъабэ я фэтэрхэм Іэпхъуэжащ зеиншэхэу, адэ-анэхэм я кІалъытыныгъэм щІэмытыжу сабии 6. Апхуэдэхэр псэупІэкІэ кьызэгъэпэщыным мы гъэми пащэнущ.

БОЗИЕВЭ Залинэ.

●Ди сурэт гъэтІылъыгъэхэр

Цыхуэхэм насыпыр кьызэралытэ щылъэр зэхуэдэкъым. ЩІэзыр мылъкуКІэ кьыпхуэмыщхьэн насыпыр щымыІэу къэзыльытэхэр. Пэжкъым ар, мылькур цыхуэгъэм и пэ изыгъуэзэм, насыпым и уасэр ящІэрщ. Сыт хуэдэ щхьэрэ кьуелэгъ убгъэдэлъми, укъэзыухъурейхьэм, узыхэт гупым я пщІэр кьыпхуэзыгъэкуукым, ар уасэншэщ, дэтхэнэ зым и дуней тетыкІэкІэ кьызэрилэжьыкащ.

Зэкіуэй У рысбий

ЦІЫХУ насыпфІэхэм ящыщщ мы махуэхэм зи илъэс 80-р зыгъэлъапІэ, Лэсхэн районым хьихьэ Ерокъуэ къуажэм щыпсэу Зэкіуэй Урысбий. Жьыим щІэм ядэгъэзагурыІуэф, сыт хуэдэ Іуэхуми хэкІыпІэ тэмэм кІыхьэзыгъэтыф, зи чэнджэщ щхьэпэхэмкІэ куэдым сэбэн яхуэхьуф цІыху щыпкъэуш ар къыззэрацІыхьэр. Абы къыхэкІыу егупсысыпхъэщ Инвестицэхэмрэ зыужьыныгъэмкІэ агентствэм и Іуэху зехьэкІэр нэхъ хэІущІыІу щІыныжьмкІэ зэкІелІэхэм. Абы папщІ, псалъэм папщІэ, зэІущІэхэр ебгъэкІуэкІ, цыхубз хъыбарегъащІэ Іуэхущапіэхэм тхыгъэхэр къытребгъадэз хъунущ.

КЪР-м Экономикэ, жылагъуэ шІынагъуэншагъэмкІэ и советым и Секретарым и къуэдзэ Хъэлупщы Асльэнбэч зэІущІэм хэтхэр щыгъуэзэ ищІащ республикэм щрагъэкІуэкІ инвестицэ, хъэрычэт лэжьыгъэм и субъектхэм я хуитныгъэхэм къащъхьщыжьыныжьмкІэ ведомствэхэм зэдаІ комисэ кІыхьэгъэпэщыным иджыпсту зэрелъытэжьым. Абы зэрыжиІамкІэ, мы комиссэм хагъэхьэнущ КЪР-м и Парламентым, зыхуэфащэ министерствэхэм, ведомствэхэм, бизнесым и Іэнатіэм, жылагъуэ зэгучъэныгъэхэм, цыхубз хъыбарегъащІэ Іуэхущапіэхэм я лІыкІуэхэр.

Налогхэмкіэ федеральнэ къулыкъущапіэм и Управленэу КЪР-м щІым и унафэщІым и къуэдзэ Сарбашевэ Светланэ тепсэлъыхьащ инвестицэхэр кьыззэщІэзпащ организацэу республикэм и налог органхэм щатхаяу щыІэхэм, инвестицэ проектхэр зэрагъэзащІэм папщІэ КЪР-м и Правительствэм и арэзыныгъэкІэ налогхэм я лъэныкъуэкІэ зыхудахьэсхэм.

Адэ-анэм кьытхалъхьа гъэсэныгъэрщ гъащІэм лъэ бдзкІэ щыщыуныгъэм кьежьапІэ хуэхьуауар. Куэдрэ сигу кІэкІыжьи мыпхуэдэ зы Іуэхугуэ? Ди анэр зэрысымаджэм кІэхэсІыу, демыджэу, зыгуэркІэ сэбэп дыхьуу унагъуэм дисмэ нэхьыфІу кІалъытащ ди благъэхэм. Ди анэм ар къыщІэщІэм, яхуидакъым икІи абы яфІиукъуэдийри, зэкъуэшитІри ди шыпхъу закъуэри драгъэджащ.

КьащІалъхуа жылэм дэт классибл еджапІэр кІыпхъ иужь, адэкІэ Урысбий и шІынагъэм щыпищащ Іэсхэн ЕтІуанэ кьуажэм щыІэ курыт шкОлым. А къуажитІым яку дэль гъуэгуанэр лъэсу махуэ кьэс ильэсищкІэ зэпичащ абы.

- 1949 гъэм ар къэдухащ, - кьыпецІэ адэкІэ Урысбий. - А зэманым еянэ классым щыщІэдзауэ адэкІэ еджэну хуэйхэм ильэс кьэс сомИ 150-рэ ятын хуейт. Ильэсищым сом 450-рэ хуэзэрт. Дэнэт дэ ап. хуэдизэ ахъшэ кьыздитхынур? Арати, курыт щІэныгъэ дыдэрИзм щыхьэт техьуэ аттестатыр кьыдатыжакъым икІи зэрыжаІэу, псыхьэ зи дыджэуу дыдыхьэжащ. АрщхьэкІэ мыбдежым ди насыпт кьежІэрхъуэжащ. Махуэ гуэрым псыхьэм дыдэту Налшык щыІэ пединститутым и лІыкІуэ кьуажэм нэкІуэу къыдихьэлІащ. Абы дыштрГъэуэуу эщ, ди атестатэрэм зыІэрихьэжьэрм, щІалэ ящІэжьаеж дыхьуу, а еджапІэ нэхъыщхьэм дыщІэтІысхьащ.

Апхуэдэу Зэкіуэйр пединститутым и тхьдэ кьудамэм и студент хуэщІ. Илъэс ныкъуэ абы щеджауэ, Дзэплъкъуэ куэйм щылэжьэну зэрагъэкІуэр кьыжраащ. АрщхьэкІэ абы мыкІуэу и кІуажэм кІыгъэззэжащ - быным я нэхъыжьыр арат; анэ сымаджэр кІыІуэ зэжьэрт. МазитКІэ Урысбий зэрыжиІэжьымкІэ, тынштэкъым а зэманми лэжьыгъэ кьэбгъэтынэ. Егъэдж зиІэгъэмкІэ ящІэ кьудамэм и унафэщІ Лэсхэн Ипщэ кьуажэм дэт щыщІэу и зэжьэрт. Мазиткіэ Іэхуитныгъэхэм ящыщ щокІуэкІ Къэбэрдей-Балъкъэрым и щэнхабзэм и пшых. Къэпсалъэр усакІуэ Щоджэнщыкі Іэдэмщ. *1966 гъэ*

лэжьыгъэншэу щысауэ, пропагандэмрэ агитацэмкІэ район кьудамэм и унафэщІ Теуныкі Хьэмырзэ кьыдэІэпыкъури, Старэ Лэсхэн кьуажэм дэт пщІэдзэ еджапІэм и унафэщІу ягъэкІуэщ.

- Лэжьыгъэм сыщыпэрыхьа яп махуэр куэдрэ сигу къоКІыж, - жиІэ Урысбий. - Сытыт ильэс 20-м ит щІалэжь щІыкІм абы щыгъуэ з кьыгурыІуэр? СызыщІыхьа пэщ щыкІуэм бзылъхугуэ ІущІэм псори сэ кьызоплъ, жяесІэнум пэплъэу. Сэри сыІэнкунщ, зызопІытІ-зызохуэз. Сытми, сабийхэми я зыгъэпсэхугуэр, «ноБз фыкІуэжк, нужьІэ дызэпсэльэнщ» жызоІэри соуТыпщІыж. А пэшым щІэсат ди благъэ бзылъхугуэ Куэшей Женя. Іуэхум тегушхуэгъуеиуэу сызэрыщытым ягу ГъатІи, кьызбгъэдыхьэри кьызжиІащ: «УмышІэрэ икІи умыу кІытт, уэ пщІэм хуэдиз зышІэу зы е тІу яхэтми арат абыхэм. Гушхуэу сытри яжеІэ, уэ пщІыращ унафэр». Мис апхуэдэ чэнджэщ щхьэпэ кьызэритри, а бзылъхугъэ Іущым ГъэгУу сытригъэуваУэ щытащ.

Куэдрэ щылэжьакъым абы Зэкіуэйр. Ныбжькіэ щалэми, жэуапльныгъэ пыльу лэжьыгъэм зэрыбГъэдыхьэм гу лъатэри, ВЛКСМ-м и район к оМитетым и етІуанэ секретару ирагъэблэгъащ. Урысбий гуапэу игу кьеГъэкІыж комсомолым и райкомым и яп секретару щыта Дол Хьэсэнбий. Арат ар зыпэрыуа Іэнатіэм тезыгъэгушхуар, иужьІэ абы и чэнджэщ щхьэпэхэр куэдрэ гъащІэм сэбэп кьащІыжь зхъуащ. Куэд мыщІэу а лэжьыгъэр ихъуэжащ абы. Иджы ар зрагъэІуащ Аргудан Ипщэ дэт классибл еджапІэм и унафэщІу. Абы ильэсиплІкІэ щылэжьауэ, Старэ Урыху къ уаж эм дэт к урыт шкОлым и директор у ягъэуващ. Абы ильэсиплІкІэ щылэжьауэ, Зэкіуэйр ларт Іуэхухэм хаІухьэжащ. Иджы абы пщэрыль кьащащІат КПСС-м и Лэсхэн райкомым пропагандистУ щылэжьэну.

Лэсхэн куейр Аруан районым хагъэхьэжа иужь, Урысбий Лэсхэн Ипщэ кьуажэм дэт шкОлым и унафэщІу ягъэуващ. Ильэс 13-кІэ пэрытащ ар а кьулыкъум. «Еръэджэныгъэ іужьыгъэм сызэрыпэрыта ильэсхэуэр сигу кьащІыгъэ-кІыжкІэ, мы ешІэжьа ильэсхэм щІэныгъэ сызэрыщІа зэрыгъэІэ ІущІэрщ. Ди адзэр выгум ису лажьэртІ, нэху мыщу дзэкІырти, кІыфІ хъуауэ кьыдыхьэжьыр т, шэджагъуашхэ мылІэІус тІэкІу кьратУ арат. Ди анэр хьэмыш щІэтти, махуэ гуэрым и гур уэзу кІыятехуауэ кьашэжаІ икІи абы щыщІэдзауэ сымаджэкрилэу и гъащІэр ирихьэкІащ.

- Лэжьыгъэм сыщыпэрыхьа яп махуэр куэдрэ сигу къоКІыж, - жиІэ Урысбий. - Сытыт ильэс 20-м ит щІалэжь щІыкІм абы щыгъуэ з кьыгурыІуэр? СызыщІыхьа пэщ щыкІуэм бзылъхугуэ ІущІэм псори сэ кьызоплъ, жяесІэнум пэплъэу. Сэри сыІэнкунщ, зызопІытІ-зызохуэз. Сытми, сабийхэми я зыгъэпсэхугуэр, «ноБз фыкІуэжк, нужьІэ дызэпсэльэнщ» жызоІэри соуТыпщІыж. А пэшым щІэсат ди благъэхэм. Эмэн гуэрКІэ щылэжьауэ, «Ерокъуэ» совхозым и парт организацэм и секретару ягъэуващ. Сыт хуэдэ лэжьыгъэ ирихьэкІами, Зэкіуэйм и псэм нэхъ кьыдыхьэр ягъэджэныгъэрти, школым яфІигъэззэжащ.

Псори зэхэту ильэс 40-м нэблагъэкІэ егъэджэныгъэ Іэнатіэм пэрытащ Зэкіуэй Урысбий. Зэгуэр абы иригъэжьахэм ехьулІэныгъэхэр яІэу Іэнатіэ зэхуэмыдэхэр ирахьэкІ. Абыхэм я хьыбарыфІ щызэхихкІэ, Урысбий езым и щхьэри лъагэу ельагъуж. «Кьащыхьу щыІэщ сымыщІыху гуэрхэр зыгъэкІащІыхуэ гуапэу сэлам кьыщІэхьэ. - жеІэ Урысбий. - Абыхэм зи хэтымкІэ сащеупщкІэ, си ешІэкІуэу зэрыщытар кьыжяаІэу я Іуэху зыІутыр кьыщысхуаІуэтэкІэ, фІыгъуэ гуэр кьысхэхуам хуэдэу согуфІэ». Аращ егъэжьащІэм и лэжьыгъэм и щапхъэм я

Ихъуреягъыр зыгъэщIэращIэ бзылъхугъэ

«ЩIыМ гуакIуагъэу тетыр къызыпкърыкIыр дыгъэрэ, фIыр - цIыхур щ» - жиIэгъащ урыс тхакIуэ Пушвин Михаил. И нэгум кьурэ гуапагъкIи, и гущIагъэм пылъ сабэпынагъкIи, и гум и къабзагъкIи, и гупсысэхэм я убзыхукIэкIи, и псэкупсэ кьуленягъкIи апхуэдизкIэ къызыхуэтынышэщи, мы дунейр игъэдахэу тет кьэпфIощI ГъуазджэхэмкIэКавказ Ищхьэрэ институтым илъэс 20-кIуаэу щезыгъаджэ, Гуманитарэ, социально-экономикэ дисциплинэхэмкIэ кафедрэм и унафэщI, культурологие щIэныгъэхэм я кандидат, доцент Щаузыщыкlу Людмилэ Хьэжсет и пхъур.

Людмилэ егъэджакIуэ IэщIагъэр къыщыхихым фIыуэ ищIэрт абы пылъ жэуаплныгъэм и инагъыр зыхуэдизыр. Езыри къыщыхьыр егъэджакIуэ унагъэуэти, абы хэлъ щэхуэхэр зригъэщIэну, къыпэкIуэ фIыр гурэ псэкIэ зыхищIэну, тхылъым, щIэныгъэм я кьарур кьыгурыIуэну хунэсащ.

- Сэ сыщылажьэ егъэджакIуэ Iаэзэр, Iэщ Людмилэ адрейхэм ещхькьым, - кьыддогушэ Людмилэ. - Инджыпсту щIалэрэ уалэм кьыхах Iэщ Iагъэ сыт хуэдэхэр? Экономист, юрист, нэгъэщIэкIэ. Экономистым и гъащIэ псор бжыгъэхэм хэсу егъэкIуэ, юристым и лэжьыгъэм гугъуехьу пылъым дыщыгъуаэзщ... Апхуэдэ IэщIагъэхэм щыхуарагъаджэхэм ямыщIу щыIащ ГъуазджэхэмкIэ Кавказ Ищхьэрэ къэрал институтыр. Фыпсэу, фылажьэ, фи щIэныгъэм, IэщIагъэм, эзэфIэкIым хэвгъахъуэ! Пэжщ, ныкъусаныгъэ куэд кьыщохьу мы гъащIэм. ИтIани дэращ ар зэпытар. Сыту жыIэмэ, ди уэрамхэр къэзыуIэпIри, унагъуэм щIэсхэр зэщызыгъэхьэри, сабийхэр уэрамым дэзыуIыпщIыкIэри нэгъэщIыкIым. Дэращ...

Щlакхъуэ Iыхьэм и закъуэкIым цIыхур зэрыпсэур

- Адрей егъэджэхэм щIэсхэм егъэщIэнщ къэгъэнаэу, ди деж щеджэхэм зэщхьу тIу яхэткIыж, - кьыпещэ и псалъэм Людмилэ. - Абыхэм ящыщ дэтхэнэ зыри дыщэ пэлъытэщ. Сэ 5 фIэкIа мыхъуэри, цIыху 70 зэхэсри щезгъэджа кьэхъуащ. Сытым дежи гу лъызотэ дэтхэнэми бгъэдалъ зэфIэкIым, абы я куагъым. Мис ар кьэпщIафэрэ абы адэкIи зэрызебгъэужьыным иужь витыфу щытын хуейщ.

Ди студентхэм щхьэхуэныгъэу яхэлъхэм ящыщщ я цIыкIуцхъэм щегъэжьауэ лэжьыгъэм зэресэр. Илъэсихым щыщIэдзауэ курыт школ ныжьым щакъанэм щыхуигъаджэ Iэухуищ Iапlэм макIуэ. Унэм къэсыжа нэужь, а школитIми кьратахэр зэгъэщIэным йосэри, ди дежи зыщыщIрагъэхьну хэтхьым. Сэ сыстым дежи жаIо кIэлъыплъ щIэжу эзманри нэхъ кIыхь зэрыхьэр, нэхъыбэ кьызэрохьулIэр.

Иджыпсту псоми жаIэ социально и IыхьэныкъуэкIэ щIалэгъуалэм дэIэпыкъуныгъэ зэрыхьуэр. Ари кьасщIтэрэ сэ: езыхэращ егугъуи хуейр я щхьэр зэрыхахыным, гъузэу захуэр кьызэрагъуэтыным. ЩIэныгъэ зрагъэуэтмэ, лажьэмэ, щIэуэ кьежьэгъэ кьаГъэсэбэлмэ, гъащIэми тынчу лъэщIыхьэнущ. Сэ лекцэхэр щезгъэкIуэкIкIэ, гулъытэ хэха хузощI гъэсэныгъэми - зэман кьыхузогъанэ ныбжьыщIэм цIыху зэпIэзэрыт кьыхэкIыжьыным, лъэ бырыкIэ гъащIэм хэувным теуХуа псальэмакъым.

Дыщэм, мылъкум, лъапIэм зыдращэхьэхэм зэрыхуэмейр, атIэ щIэныгъэмрэ IэщIагъэмрэ я Iэпэгъунэ, зэрыжьэкIыфIыр къазэрыгурыIуэным ижь ситщ. «ЩIакхъуэ Iыхьэм и закъуэхъым цIыхур зэрыпсэур»... «Рим зытекIуэдар и беягъырц»... Ар балигъэми сабиймэ зыщагъэгъупщэ хьэрунысым. Уэрихъуну мыгъэкIуэр къэбгъэшыфу, ар дахэу къэбгъэсэбэлыфу, жэныкьуэхэм удэзIэпыкьуфу щытын хуейуэ аращ.

Насыпыр зыхэлъыр

- Хэт сыт жиIэми, щIыуэпсым ешым и мардэхэр иIэжщ. Абы тету кьыхэзгъэщынщи, бзылъхугъэм дежкIэ насыпыр зыхэлъыр и унагъэращ, кьыщIэхъуэ щIэблэращ, - жиIэ Людмилэ. - Унагъэращ сэри ящэ изгъэщIыр. ЦIыхубзым унагъуэ иIэн хуейщ, абы кьыщымынэу, жьэгум и хуабэр зэтезыщIыгъэри, абы и лъабжьэр зыхьумэри аращ. Абы и кьарури, акъэпри хурикъунхъэщ унагъуэр фIэрафIэ, лъэщ щIыным, абы щыгъуэми унафэщIу щытынкIи езыракъым, атIэ унагъуэм ис нэхъыжьыщ. Толстой Лев жиIащ: «ЦIыхур щынасыпифIэр унагъуэкIэ щынасыпифIэм дежщ». Ар пэрэдж, сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, къэрал тельыджэ ущыпсэуми, уи унагъуэм уигу щымыпсэхуэмэ, насыпэ уIэнукъым. Унагъуэ къалэнхэм ущIалIэнкIэ Iэмал иIэжым. Уеблэмэ, ахэр зэфIэфIэкIэрэ махуэ-эшхуи зэхэпшэфу, укъыщIэкIрэ жьы къабзэкIэ убзуэфу, уи ныбжьыгъуэхэм уаIуIыщIэфу, уи гъунэгъуэхэм уащIэупщIэфу щытыпхъэщ. Псом нэхъыщхьэу къысщыхьэр лей жумыIэу, убзэIэфIу уи унэм исхэм уадзэгъэгурыкIуэн зэрыхуейщ.

Лъабжьэр быдэмэ, щхьэкIэр лъагэщ, - жиIэ адыгэ псальэжьым. Людмилэ лъабжьэр быдэ зэриштын акъыли зэфIэкIи зэрыбгъэдэлъым шэч хэлъкъым. Арагъэнщ абы и щхьэгъусэмрэ езымрэ яухуа унагъуэм щхьэкIэ дахэ кьыщIыпидзар. ЗэщIыхьуэ щхьэ зыпхъурэ я ныбжьыр я IэщIи, хъыджэбзыр унагъуэ ихьащ, КъБКъУ-м щрегъаджэ, щIалэри зригъэгъуэта Iэщ Iагъэм иролажьэ. Дунейм зэпущихьэпIэ псом гу лъымытэуэ уи ныбжьыр мэкIуатэ. Ауэ а ныбжьым кьыздихь фIым ущыгуфIыкIыфу щытыпхъэщ. Аращ Людмилэ зытетыр, и пхъурылъху хъыджэбз щыкIуитIым насыпифIэ ящI анэшхуэщ ар. КъэкIуэнум зэрыхуэхъупхэхэм ящыщщ и кьуэми унагъуэ иухуэнкIр.

- Насыпыр Iыхьэ-Iыхьэу зэрызэхэлъыр кьэплъытэмэ, унагъуэм и мызакъуэу, удэзыхьэх Iэщ Iагъэ упорытмэ, ущыгугъу щIыпIэр уигу дыкьэмэ, мамырыгъэм ухэпсэукIмэ, мис ар си дежкIэ насыпщ, - жиIэ Людмилэ.

Илъэсыщ1эм - хъуэпсапI1эщ1эхэр

- ЗэпIэзэрытыныгъэм мыхьэнэшхуэ иэот, - кьыддогушэ Людмилэ. - Гугър адэжь щIэинад, жаIэ. Фым дыщIэхэсхэпын хуейщи, мурадыщIэхэр дубзыхуаэу дытехьащ илъэсыщIэм. Си анэр илъэс 80-м нэблагъэми схуэзэнщащи, куэдрэ кьысщохьэщытыну, си дэлъхуитIым я Iуэху кIуатэу я къыскъуэтэну, си унагъуэм насыпи илъыну сыхуейщ. ЩIэныгъэ, егъэджэныгъэ Iуэхум гэрытхэм я пщIэр нэхъ лъагэ хъужыну, сыщIалажьэ институтым и Iуэху ефIакIуэну, ди республикэм нэхъыфI щымыIэу къысщохьэри, зиузэщI зэпыту екIуэкIыну си хъуэпсапIэщ.

Си дежкIэ цIыхум и кьулыкъурэ кьым мыхьэнэ зиIэр, хэлъ цIыхугъэращи, цIыхугъэ зиIэхэм дыкьэауэрэихьу, ди кьэралым и Iуэху дэкIыу, мыгъэгъэ куэд зи щхьэ къыкIэрэ сыкъэзыхэкIа адыгэ лъэпкым зиузэщIу Тхьэм дигъэлъагъу!

НЭщIэпIыджэ Замирэ.

Псэукlэ

Тхакlуэ Iыкъуэжь Неллирэ альпинист Мэз Каринэрэ.

АР СЫТ ПСЭУКIЭ, бгым удэкIэ укъэхьижу, удэкIэ укъэхьижу...

Апхуэдэ цIыхухэм щхьэкIэ, абы кьару, фIэщхъуныгъэ кьыпхъэбылъхьэ гуэр хэлъщ, жаIэ. Нэхъыбэ дыдэу а «хьэлэр» зыхэлъу кьалъытэр бгыр, тенджыщыр, уд гъэгъар, пхъэщхьэмыщхьэхэращ. Пэжыр жысIэнщи, Мэз Каринэ кьыщыщIыкIыжьыгъэ сэ гур усыгъэракъым кьызыхуигъэшар, атIэ си гупсысэкIэр лъагъуэщIэ тригъэувауэ аращ. Абы и щапхъэр схуэхъуауэ кьызэольытэ си гъащIэ гукъыдэжьым и щIэгъэкъуэн. Каринэ и цIыху щIыкIэм, и лIыгъэм хуэдэ зэрысхэмыльра хъунщ, сэ ар нэгъуэщI дуней щыщ гуэру кьысщегъэхъу, псэм и гуащIэм и мызакъуэу, кьарурыфIагъэр щытепщэ дуней сымыщIыху гуэрым сыхешэ. Зыри зыхэзмыщIыкI Iуэхугъуэмрэ сэрэ я зэпыщIапIэ хъуауэ кьызольытэ сэ Каринэ.

Сыт апхуэдизу ищIар Мэз Каринэ? Абы зэрихьа лIыгъэм, хахуагъэм ипэкIэ сыхуейт ар Эверест дэкIынущ, дэкIащ жаIэу щIэзэхэс хам сызэгупсысаХэм сыкьыдтеувыIэну. Iпэу, кьызгурыIуэркьым. Сыт зезыхуэр? Зы мыхьэнэ гуэр зиIэм и гъащIэр триуухуэм хъуркъ? ЦIыхум и кьэкIуэкIкIэ и кIуэдыжьыкIэщ жаIэ... ЕтIуанэу, хэт и мурадым кIэлъыкIуэми зыхуейр кьоХъуIэ жаIэ. Тхьэм узынщэу укьытхуихьыжкI Ещанэу, телъыджэщ, Каринэ, уэ пхузэфIэкIар...

Дунейм цIыхубзу тетыр лIэужьыгуэ ящIу егуэш: Юнонэ, Бенерэ, Миневрэ сымэ щIхьу. Юнонэ хуэдэ хэм унэгуащIэ хъууэ кьальытэ. Бенерэ ещхьхэм лъагъуныгъэгущэ хужаIэ, Миневрэ ещхьхэр «зыкъызэгъэщIыж» хьэл зыхэлъхэращ. Адыгэ нарт щIалэ ящIыжьым кьэIебэжьмэ, дэ зи гуГу тщIыхэр Мэлычыпхъу, Сэтэней, Лашын сымэ я образхэращ. Мэз Каринэ и цIыху щIыкIэр, шэч хэмылъу, зэщхьыр Iапхъуэ щIащ, Амэзонкъэхэм (нэрыбгей) я хьэлу кьыщтам и гугъу умыщIыкIэ.

Иужьрей зэманми нэхъ психолог, философ лъэрыхь дыдэу кьаГыпэ Антонио Менегетти зэрыжиIэмкIэ, апхуэдэ цIыхубзхэм: «Си ужь кьиуви, лъагаIэ Iэнсынщ», - кьыжиаIэ. Ауэ альпинист щэрыпуэ Кракауэр Джон «Хьэуа мыуэздэ» зыфIища и тхыгъым кьыщиIэта гупсысэм тепщIыхьмэ: «Джомолунгмэ удэкIынри, и хъуэпсапIэр акъыым тебгъэкIуэнри зыщ».

БгIыхэрэ абыйэ я псэр зы чысэм ильщ, зэакьылэгъущ зыхужаIа Рерих Николай и сурэ «Гималаи», «Тибет» жыхуиIэхэр уи нэгу кьыщIохьэ Каринэ зыдэкIа бгым ушеупгусыскIэ. Абы Каринэ кьыхужиIами ялейщ:

«Узыдэкl бгым и хьэл кьэпщтэнщ, гугъуехьым уипсычыхьынщ, - и псаГъхэр.

Хьэрымэ (космосымэ) нэсыху гъысэу дэкIуэм Мэз Каринэ и гъэзугъанэ тхыгъэхэм ящыщ пычыгъуэ си гуапэу фи пащхьэ кьыдолъхьэ:

«...ЩIыIэр градус 40-м щIигъут. ЦIыху щIитIыр дызыфIэщIа кIапсэр псыгъуэм и закъуэтэкъым, атIэ лаIэлуэу фIэлъти, ди Iуэхур абы нэхъри нэхъ щынагъуэ ящIт. УджэлэнкIи уцIантхъуэнкIи Iэмал зимыIэ Iуэхуэ, е уи Iэпкъэгъэнкъым щыщ гуэр пхункъутэну, е километрищрэ ныкьуэкIэ укьеухуэхьнут, Альпинистхэм я нэ хъыбэр кьигъэуIэIэбжьт Эверест и дэкIыгъуэ гъэуэгъэм хьэдэу телъыт. Абыхэм кьыбжаIэ хуэдэт: «Адэкlэ фыкIуэмэ кьыфIэпIэлъэр iэныгъэщ». Нэхъыщхьэр а тхъэмыщIкIэм я щхьэ я кьрикIуар уи щхьэ хуымыхьынрат... Эверест укьемыхьыхьынкIэ зэрыхъунур ищIэуэщ уэрыдэкIыр. Дунейм бгы тетыху, абы цIыху пъэкъуампIэ телъынущ. Гугъэ зимыIэ щыIэкъым псэууэ къэжIуэжьну, псори щIохьэупсыр кьагъэхъэжьну, ауэ зыгуэркIэ абы укьимыуIыпщыжмэ, ари и лэжьыгъэр зыхуэхэпIауэ щытар Iуащхьэмахуэ льапIэ и цIэр кьэIэтыжьнырщ: «Сэ мыбы илъэс Iэджэ хьэдэрэ сыкъокIуэ икIи Iуащхьэмахуэ льапIэ си унэм хуэдэу кьыхьолъытэ. Ди ар мурадщ мы щынальэм икъуэкIэ фIыуэ зышIыгъэпсэху зэрыхъунур цIыхухэм едгъэлъагъуну икIи дяпэкIи мыпхуэдэ фестивалэр кьыхэдгъэпэщыну».

ТАРИМ Алисэ,

Iуащхьэмахуэ муниципальнэ районым и щIыпIэ администрацэм и пресс-секретарь.

Дунеижь хьэхум укъегъапцIэ

Илъэсыщ1эм деж тхакIуэхэм я гухэлъ къраГъэIуатэу хабзэу къокIуэкIри, фIы жысIэну си нэр къокI, ауэ, ди жагъуэ зэрыхъунщи, апхуэдэр къысIэшIомащIэ. ПлъапIэр, мурадыр, гугъэр куэдщ, абы кърикIуэн хуей фIыр, къызэрытлъэIсыр мащIэуэ.

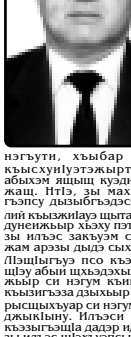

КъАлэмыР зыIыщIэлъхэм я гугъу пщIымэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Тхакlуэхэм я союзыр къэралым щыIэхь инхэм ящыщ зыщ, ауэ зы пщIэрэ зы щхьэрэ иIэу, узытепсэлъыхьыкIи лэжьыгъэ гуэр зэфIигъэкIыу щыткъым. Къэралым щекIуэкI гъащIэм сыт щыгъуэ жыджэру хэту щыта тхакIуэкIрелей хъуащ. И жьэм хъкIуэрэкъым апхуэдэу жыпIэну, ауэ пэжым нэр ирещIри, дэнэ ykIуэм, нобэ тхакIуэми абы и Iэдакъэщ Iэкlми хуеижьр мащIэщ. Езы къэрал дыдэр хунэсыжьыркъым тхакIуэм и Iуэху зрихуэну. Урыс лъэпкъыщхьэм, ревеллюцием ипэкIэ тхыгъэ зиIэхэми ар апхуэдэу хьэлъэу зыхамышIэнкIи мэхъу, ауэ дэ тхуэдэ пэпкъ мащIэхэм я дежкIэ ар удын инщ.

«Партэм сыдэсу тхэн щIэздзащ» жызыIэхэм сэ захъэбжэфынукъым, абы щхьэкIи си щхьэм мыгъуэгъэ хуэсхьыжьркъым. Илъэс 35-рэ сыкъуэуэу си япэ тхыльыр кьыдэкIуэу арати, ар зэран кьыслухэхъуакъым си IэдакъэщIэжыкIу тхыльэ 30-м нэблагъэ дунейм кьытезгъэхьэныжьмкIэ. Си пьеситIым кьыгращIыкIа спектаклхэр ди театрми щагъэувау щытащ.

Тхакlуэхэм ди Iуэху гугъу щыхьэ мы нужьрей илъэсхэм си мыпкъуикIэ кьыдзэгъэкIыжащ «Щихуэхэр иджыри мэкI» тхыльым иещанэ Iыхьэр, ар урысыбзэкIэ зэрезгъэдзэкIыжыр дунейм кьытезгъэхьащ.

Ди тхакIуэ лажьэр куэдкъэхэм яграГъэблагъэрэ я тхыгъэхэм, я гуащIэм тепсэлъыхьу зэрыщыытари щыIэкъкъэхэм, урикъэIэмэ зэзмышъхэхэщ. Сэ зыми и фIыщIэ згъэкIуэдыну сыхуейкъым, стеуху пшыхь Кэнжэ дэт курыт еджапIэмрэ Налшык и школ № 13-мрэ щрагъэджащ. Зы щытащ, си ныбжьыр илъэс 80 зэрыкIуэр Къэбэрдей кьэрал драмэ театрым Iэтауэ щысхуагъэлъэпIащ. Шэч хьэкIэм апхуэдэ зэIуIуэхэм тхакIуэм и гукъыдэжьр кьызэриIэтым, ар лэжьыгъэм зэрытригъэгушхуэм.

Си гуапэ дыдэ хьуауэ щытащ Уралым щыпсэу урыс хьыджэбзыр. Налшык кьащтхуар, «Щихуэр иджыри мэкI» романым и ещанэ тхыгъым кьыщIэтхэIуу зыбжанэрэ си дежи кьызэрыпсэлъащ. КъыдэкIа нужьрей хуезгъэжьати, Налшык дэс и адэр кьигъакIуэри япэ тхыльитIри сихащ, и пхъум хуригъэхьыну.

Сыт хуэдизрэ упсэуми, зыщымыгъэнщIу Iэфlщ гъащIэр. Дудар Iалий жаIэри адыгэ лIыжь телъыджэ сцIыхуу щытащ сэ. Ар илъэсыщ 111-кIэ псэуащ. Дызэгъуэ ящIыжьмэ, гъэм удэкIэ укъэхьижу, удэкIэ укъэхьижу...

Апхуэдэ цIыхухэм щхьэкIэ, абы кьару, фIэщхъуныгъэ кьыпхъэбылъхьэ гуэр хэлъщ, жаIэ. Нэхъыбэ дыдэу а «хьэлэр» зыхэлъу кьалъытэр бгыр, тенджыщыр, уд гъэгъар, пхъэщхьэмыщхьэхэращ. Пэжыр жысIэнщи, Мэз Каринэ кьыщыщIыкIыжьыгъэ сэ гур усыгъэракъым кьызыхуигъэшар, атIэ си гупсысэкIэр лъагъуэщIэ тригъэувауэ аращ. Абы и щапхъэр схуэхъуауэ кьызольытэ си гъащIэ гукъыдэжьым и щIэгъэкъуэн. Каринэ и цIыху щIыкIэм, и лIыгъэм хуэдэ зэрысхэмыльра хъунщ, сэ ар нэгъуэщI дуней щыщ гуэру кьысщегъэхъу, псэм и гуащIэм и мызакъуэу, кьарурыфIагъэр щытепщэ дуней сымыщIыху гуэрым сыхешэ. Зыри зыхэзмыщIыкI Iуэхугъуэмрэ сэрэ я зэпыщIапIэ хъуауэ кьызольытэ сэ Каринэ.

Сыт апхуэдизу ищIар Мэз Каринэ? Абы зэрихьа лIыгъэм, хахуагъэм ипэкIэ сыхуейт ар Эверест дэкIынущ, дэкIащ жаIэу щIэзэхэс хам сызэгупсысаХэм сыкьыдтеувыIэну. Iпэу, кьызгурыIуэркьым. Сыт зезыхуэр? Зы мыхьэнэ гуэр зиIэм и гъащIэр триуухуэм хъуркъ? ЦIыхум и кьэкIуэкIкIэ и кIуэдыжьыкIэщ жаIэ... ЕтIуанэу, хэт и мурадым кIэлъыкIуэми зыхуейр кьоХъуIэ жаIэ. Тхьэм узынщэу укьытхуихьыжкI Ещанэу, телъыджэщ, Каринэ, уэ пхузэфIэкIар...

Дунейм цIыхубзу тетыр лIэужьыгуэщ егуэш: Юнонэ, Бенерэ, Миневрэ сымэ щIхьу. Юнонэ хуэдэ хэм унэгуащIэ хъууэ кьальытэ. Бенерэ ещхьхэм лъагъуныгъэгущэ хужаIэ, Миневрэ ещхьхэр «зыкъызэгъэщIыж» хьэл зыхэлъхэращ. Адыгэ нарт щIалэ ящIыжьым кьэIебэжьмэ, дэ зи гуГу тщIыхэр Мэлычыпхъу, Сэтэней, Лашын сымэ я образхэращ. Мэз Каринэ и цIыху щIыкIэр, шэч хэмылъу, зэщхьыр Iапхъуэ щIащ, Амэзонкъэхэм (нэрыбгей) я хьэлу кьыщтам и гугъу умыщIыкIэ.

Иужьрей зэманми нэхъ психолог, философ лъэрыхь дыдэу кьаГыпэ Антонио Менегетти зэрыжиIэмкIэ, апхуэдэ цIыхубзхэм: «Си ужь кьиуви, лъагаIэ Iэнсынщ», - кьыжиаIэ. Ауэ альпинист щэрыпуэ Кракауэр Джон «Хьэуа мыуэздэ» зыфIища и тхыгъым кьыщиIэта гупсысэм тепщIыхьмэ: «Джомолунгмэ удэкIынри, и хъуэпсапIэр акъыым тебгъэкIуэнри зыщ».

БгIыхэрэ абыйэ я псэр зы чысэм ильщ, зэакьылэгъущ зыхужаIа Рерих Николай и сурэ «Гималаи», «Тибет» жыхуиIэхэр уи нэгу кьыщIохьэ Каринэ зыдэкIа бгым ушеупгусыскIэ. Абы Каринэ кьыхужиIами ялейщ:

«Узыдэкl бгым и хьэл кьэпщтэнщ, гугъуехьым уипсычыхьынщ, - и псаГъхэр.

Хьэрымэ (космосымэ) нэсыху гъысэу дэкIуэм Мэз Каринэ и гъэзугъанэ тхыгъэхэм ящыщ пычыгъуэ си гуапэу фи пащхьэ кьыдолъхьэ:

«...ЩIыIэр градус 40-м щIигъут. ЦIыху щIитIыр дызыфIэщIа кIапсэр псыгъуэм и закъуэтэкъым, атIэ лаIэлуэу фIэлъти, ди Iуэхур абы нэхъри нэхъ щынагъуэ ящIт. УджэлэнкIи уцIантхъуэнкIи Iэмал зимыIэ Iуэхуэ, е уи Iэпкъэгъэнкъым щыщ гуэр пхункъутэну, е километрищрэ ныкьуэкIэ укьеухуэхьнут, Альпинистхэм я нэ хъыбэр кьигъэуIэIэбжьт Эверест и дэкIыгъуэ гъэуэгъэм хьэдэу телъыт. Абыхэм кьыбжаIэ хуэдэт: «Адэкlэ фыкIуэмэ кьыфIэпIэлъэр iэныгъэщ». Нэхъыщхьэр а тхъэмыщIкIэм я щхьэ я кьрикIуар уи щхьэ хуымыхьынрат... Эверест укьемыхьыхьынкIэ зэрыхъунур ищIэуэщ уэрыдэкIыр. Дунейм бгы тетыху, абы цIыху пъэкъуампIэ телъынущ. Гугъэ зимыIэ щыIэкъым псэууэ къэжIуэжьну, псори щIохьэупсыр къагъэхъэжьну, ауэ зыгуэркIэ абы укьимыуIыпщыжмэ, ари и лэжьыгъэр зыхуэхэпIауэ щытар Iуащхьэмахуэ льапIэ и цIэр кьэIэтыжьнырщ: «Сэ мыбы илъэс Iэджэ хьэдэрэ сыкъокIуэ икIи Iуащхьэмахуэ льапIэ си унэм хуэдэу кьыхьолъытэ. Ди ар мурадщ мы щынальэм икъуэкIэ фIыуэ зышIыгъэпсэху зэрыхъунур цIыхухэм едгъэлъагъуну икIи дяпэкIи мыпхуэдэ фестивалэр кьыхэдгъэпэщыну».

ТАРИМ Алисэ,

Iуащхьэмахуэ муниципальнэ районым и щIыпIэ администрацэм и пресс-секретарь.

Апхуэдэщ Хъущт Аслъэнбэч

Ърч куейм хыхьэ Белоглинкэ кьуажэм 1980 гъэм кьыщалъхуащ. И ныбжьыр илъэс щыщIыгуI щыхъуэ щыщIэдзауэ алыдж-гуэр бэнэкIэм Битоккэ Юрэ хуэгъэсэн щIидзащ. НужькIэ Къардэн Анзоррэ Гамэнн Мизаилрэ абы и Iэзагъым икъуэкIэ зрагъэжьащ. Дунейпсо классымкIэ спортым и мастерщ. Пекин щекIуэкIа Олимп Джэгухэм (2008 гъэм) ящыгъуэм 96-рэ зи хьэпагъхэм я зэхьэзэхуэм щыщ медалыр къыщихьащ, и хьэрхуэрэгъуэхэм ящыщхьащ, и хьэрхуэрэгъуэхэм зы балли яримыту. А гъэ дыдэм Дунейпсо Кубокыр зыIэригъэхьащ, Европэм и чемпион хъуащ. Франджым, Польшэм, Румынием, Финляндиемрэ щекIуэкIа зэпеуэшхуэхэм бжьыпIэр щыубыдащ. 2009 гъэм Хъущтым Дунейпсо Кубокыр еIуанэу кьыхащ, Европэ чемпионатым - дыщэ, дунейпсо чемпионатым дыжьын щыIэпIэригъэхьащ. Апхуэдэ дыдэ екъуIэныгъэхэр нэгъабэ иIащ. Мы гъэм Аслъэнбэч Урысей чемпионатым, Поддубный Иван и гран-при зэхьэзэхуэм жэз медалхэр кьыщихьащ.

Хъущт Аслъэнбэч Къэбэрдей-Балъкъэр мэкъумэщ академиер кьиуащ.

КЪЭМБЭЧОКIУЭ Данэ.

Европэм тIэунейрэ щIыпашэ Урыш Анзор

2011 гъэм гъатхэпэм и 29-м щыщIэдзауэ мэлыжьыхьым и 3 пщIондэ Германием и Дортмунд кьалэм щекIуэкIа Европэм и чемпионатым бэнэкIэ хуитымкIэ зэпеуэм дыщэ медалыр кьыщихьащ ди лъахэгъу Урыш Анзор. Килограмм 84-м нэс и зи хьэпагъхэм я деж щыбзэна адыгэ щалэм Европэм и чемпион цIэр нэмыц щIынальэм ехъуIэныгъэкIэ щихьумащ. Финалым нэсыхькIэ абы и хьэрхуэрэгъуэм зы балли яритакъым. ПэщIэдзэ зэIущIэм Урышым щыхигъэщащ Ирландием кьикIа Долли Алекс. АдэкIэ финалым и Iыхьэ пIанэм абы зы Iэмали иратакъым поляк Балавендер Мацей.

Анзор и медалхэм адэкIи кьыхигъэхъащ. Урысей чемпионатым - дыжьын, Ярыгин Иван и гран-при зэхьэзэхуэм дыщэ медалхэр кьыщихьащ. 2010 гъэми апхуэдэ дыдэ льагапIэхэр зыIэригъэхьауэ дызэрыгъэхьауэ щIалэм зы дыщэ медаль, дыжьыну 2, жэзу зы кьихьащ.

Республикэм и бэнакIуэхэм дуней псом, Европэм и утыкуэхэм ехъуIэныгъэхэр щызыIэрагъэхьэ. Абыхэм ящыщщ льагапIэщIэм сыт щыгъуи хуэпабгъэ, ерыщу зызыужь Урыш Анзор.

Иджыблагъэ кьэралым и щыхэзрым щекIуэкIаи бэнэкIэ хуитымкIэ Европэм и Кубок - «Мэзкуу и вагъуэхэр-2011» зэхьэзэхуэ. Урысейм и командэ кьыхэхам хэту Къэбэрдей-Балъкъэрым и бэнакIуэ Урыш Анзор а зэпеуэм льэщу зыкъыщигъэльэгъуащ. КIэух зэIущIэм и хьэрхуэрэгъуэ щыта Темрезов Наурэз хигащIэрэ, и командэр фIыуэ ящыщ гъэнейрэ Европэм и чемпион ди лъахэгъэр.

Афэрым, Анзор! ДяпэкIи екъуIэныгъэщIэхэр уиIэну, дунейпсо утыкум дыщэ медаль кьыщыпхьыну дыпохьэхьу.

Зыгъэхьэзырар

УАРДЭ Жантинэщ.

Псом нэхърэ нэхъ лъэщ Махуэ Билал

БэнакIэ хуитымкIэ Махуэ Билал кьыщыпхьащи дуней псом теткъым. Ар псалъэ кьудейкъым. Абы и щыхьэтщ бэнакIэ нэхъ хьэлъэ дыдэхэм (килограмми 120-м щIигъуэм) я зэпеуэм 2007, 2009, 2010 гъэхэм щытекIуэу ар щэнейрэ дунейпсо чемпион зэрыхъуар. Псом хуэмыдэу гукъынэжьт икIи дзэжьэгъуэ ин кьыщыпхьэкIуащ ищхьэрей екъуIэныгъэ - финалым абы щыхигъэщIащ 2004, 2008 гъэ хэм я Олимп чемпион, 2000 гъэм Олимп Джэгухэм дыжьын медаль кьыщыщIыхьа, дуней псом тIунейрэ и чемпион Узбекистаным и лIыкIуэ Таймазов Артур. Абы кьыхэкIыу, Махуэ Билал Урысей Федерацэм и спортсмен нэхъыфIу 2010 гъэм и фокIадэ маздэм кьатыратащ.

НэхъапэжкIэ Махуэр дунейпсо чемпион ныбжьыщIэхэм я деж 2005, 2006 гъэхэм щыхъуащ. Балигъхэм я зэхьэзэхуэм Европэмрэ кьэралымрэ мызэ-мытIыу щытекIащ.

2011 гъэм и фокIадэ маздэм Истамбул (Тыркуи) щекIуэкIащ дунейпсо чемпионат. Щэнейрэ дунейпсо чемпион Махуэ Билал монгол Джаргалсайхан Чулунбат, Армением и спортсмен Басиев Руслан, альдж Арзуманидис Ионнис, къыкIэлъыкIуэу Азербайджаным и бэнакIуэ Магомедов Джамаледдин сымэ ядгирэщкIэкIа зэIущIэхэм щытекIуащ. КIэух зэхьэзэхуэм Белоруссием и щIыхьыр зыхъуэмэ Шемаров Алексей къефIэкIри, ди лъахэгъум дыжьын медалыр кьыпIысащ. Абы и фIыгъэкIэ Махуэ Билал Урысейм Олимп лицензэр кьыхуихьащ.

2008 гъэм Пекин щекIуэкIа Олимп Джэгухэм хэтыну Билал хуэзфIэкIакъым. И щхьэусыгъуэр абы и пэ кьэкIуэ зэхьэзэхуэм Красноярск щыхэту щIхьэхъ кьыхэзырахьэлIарщ. И узыншагъэр зэфIэувэжа и ужькIэ дунейпсо, Европэ, кьэралым чемпионатхэм щытекIуащ. Олимпиадэм ерыщу зыхуеГъэхьэзыр.

ТЕРКЪУЛ Мартин.

Ныбжьыщ1эхэм я Олимп Джэгухэм щытекIуа Кучинэ Марие

Кучинэ Марие куэдкIэ дызыщыгуГъ спортсменкэщ. Фочу къэдгъэкIыжьынщи, 2010 гъэм ар Европэм и командэ кьыхэхам хэту Сингапурым щекIуэкIа, ныбжьыщIэхэм я япэ Олимп Джэгухэм щытекIуащ. КъыкIэлъыкIуэу, щIымахуэ кIуам, балигъхэм я зэхьэзэхуэм жыджэру хэтащ.

2011 гъэм бадзэуэ-гъуэм Таллинн щекIуэкIащ ныбжьыщIэхэм атлетикэ псынщIэмкIэ я европей чемпионат. Абы дыщэ медалыр кьыщихьащ Прохладнэ дэт СДЮСШОР-м и гурэ-эмэ Кучинэ Марие. Ди лъахэгъум льагэу дэлъеинымкIэ къыпхэлъэщын зэпеуэм эхтакъым. Абы и хьэрхуэрэгъуэхэм зы гугъэ кьыхигъэхьащ мащIэу 1,95-р къэзыщтэфар.

Иужьрей илъэс 22-м ныбжьыщIэхэм ящыщу дэлъеинымкIэ Кучинэ Марие нэхърэ нэхъ льагагъ ин кьэзыщта щыIэкъым. А спорт лIэужьыгуэр къызэрежьэрэ ныбжьыщIэхэм я дежи дуней псом щынэхъыфIэхэм ящыщщ. Урысейм, КъБР-м я командэ кьыхэхахэм эт Кучинэ Марие и зэфIэкIым и мызакъуэу, и ныбжькIи ягъэ. И узыншагъэр зэфIэувэжа и ужькIэ дунейпсо, Европэ, кьэралым чемпионатхэм щытекIуащ. Олимпиадэм ерыщу зыхуеГъэхьэзыр.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Илъэс къэс «Тажышхуэр» къзэыхь Джэданэ Алим

СпортымкIэ щIыхь зиIэ и мастер, Европэ чемпионатым (2008 гъэ) жэз медаль кьыщIэзыхьа, 2009, 2010 гъэхэм Бразилием, 2011 гъэм Мэзкуу щекIуэкIа «Тажышхуэ» зэхьэзэхуэм щытекIуа, Урысейм и чемпион Джэданэ Алим и екъуIэныгъэхэм кьахэхъуащ. Дыгъэгъазэм Китаим и Циндао кьалэм дзюдомкIэ гран-при зэхьэзэхуэм пашэныгъэр кьыщихьащ. Килограм 66-рэ

Зыгъэпсэхугъуэ махуэм

Малъхъэдис

● ГушыІэ

Пэгун ныкъуэ

Жэм кьищэжу-ищэжурэ абы ирисондэджэрыІ фЫщІэ. Бззэр къэс нэху мыщу кьыт ехутэрт ар. «Дэ зы бэлыхьи кьытхуэщэхункъым нобэ, ауэ нэгъэущІ мыхьуми, тумэн зыгІыІуи къыІсхуэгъэкІыН хуэдэу, моуэ зы щэ пэгун ныкъуэ хуэдэ кьыщІэкІыу жэм єс кьытІэрыхьатэмэ, хъунт», - арат зэгупсысыр фЫщІэ ноби.

Зыгуэрми кьыбГъэдэмыбывІэу ешыхуу кьикІухьа нужь, фЫщІэ гу льитащ Дизыкъуажэ иныгь жэм гъуабжэ щІыкІум. Абы бгъэдыхьэри еупщІащ:

- Пщэрэ, ныбжьэгъу?

- Сощэ.

ФЫщІэ жэмыр кьиызэпилпъыхьащ, и ныбжьри, и уасэри, дапщэрэ лъхуами зригъэщІащ. Кьэнэжар зыт: шэуэ кьыщІэкІыр зыхуэдизым щІэупщІатэкъым.

- Сыт хуэдиз кьыщІэкІэ зэ шыгъуэм, - зыхуигъэзащ абы жэмыр зыІыгъым.

- Пэгун ныкъуэ, - кІэщІу пигъэщащ Дизыкъуажэ, фЫщІэ и хъыбар зэ хихат, абы и гурагъэр ищІэрти.

- Пэжу кьыщІэкІра?

- АтІэ щІыуэ шэ кьызыщІэкІ щыІэ?! Уи фІэщ мыхъуэ, си унэр бжесІэнщи, ущыхуэй дыдэм жэмыр ныскъэшэж, - жиІэри и унэцІэр, и цІэр, и унэр зыхуэзэ щІыпІэр щэхуакІуэм кьыхуригъэкІуэкІащ.

ФЫщІэ зыри пидзыжакъым. Абы и Іуэжу кьикІат: зыхуей дыдэм хуэдэ жэм кьыІэрыхьат, и уасэу щІитри лъапІэтэкъым. ЛІитІыр зэгурыІуэщ, зым кІапсэ кІапэр иубыдащ, адрейм ахъшэр и гуфІакІэм дилъхьэри, щхьэж и гъэзэгу теувэжащ...

Зы тхьэмахуэ нэхъ дэмыкІыу, нэрылъагъу хъуащ фЫщІэ фейдэ кьиудыпІэу зыщыгугъ жэм цІыкІум и шхэкІэмрэ и шэ кьэтыкІэмрэ щхурэ пЫэрэ зэраззэхуакъуэ...

Жэм цІыкІур мазэ нэскІэ егупгъэу игъэшхащ, ауэ сыт имыщІами, абы шэуэ кьыщІэкІыр зы шынакъым хущІегъэгъуакъым.

Щымыхьужым, фЫщІэ жэм цІыкІур зейм деж ишэжащ.

- Сыту Іейуэ сыкъэбгъэпщІа, ныбжьэгъу, - зыхуигъэзащ абы Дизыкъуажэ.

- СлІо уэсщІар?

- Шэ кьыщІэкІырыкъым жэм кьыІэпщам!

- Уэлэхьи, кьыщІокІым!

- Уэлэхьи, кьыщІэмыкІ!

- Дапщэ кьыщІэкІыу бжесІат?

- Пэгун ныкъуэ кьыщІокІ жьпІат, ауэ Іейуэ сыкъэбгъэпщІащ.

- НтІэ, зыри кьыщІэкІыркъэ?

- КьыщІокІ зы шынакъ хъун...

- АтІэ кІуэжи а шынакъыр пигун ирегъакІи епльыт. Ар пэгун ныкъуэ мыхъуу, пэгун из хъумэ, тхьэр зыгъэпщІар сэращІ - жиІэри Дизыкъуажэ унэмкІэ иунэтІыжащ.

ФЫщІэ сыт жиІэнт? КъыдигъэзыкІри кьыдэжкІыжащ. Дизыкъуажэ жиІэр пэжт: дауи, шэ шынакъыр пэгун ныкъуэ мыхъуу, пэгун из хъунтэкъым. ФЫщІэмэ жэмкІэ сондэдэжрыныр абдежым щыпичауэ жаІэ.

ЖЫЛАУ Нурбий.

● Лъэпкъ шхыныгъуэхэр

ДжэдыкІэвынш

Шыгъу тІэкІу зыхэдза псы кьэкъуалъэм джэдыкІэр хакъэгъуэри, хуэсакъыуэ чымчыркІэ зэлащІэ. Ярбавэ дакьикьи 10 - 11-кІэ, псыр ину кьэмыкъуэлъащэу. ЧымчыркІэ кьыхахьжри, псы зэкъуэлъа щІыІэ дагъэжэхьж. Ар зэрыуцІыІуу, псыгъуэ цІыдУуэр сэлІэ ящІащэ, тепщэчым иралъхьэри бжьыныху шыпс щІыІэ тракІэж. Апхуэдэу ягъэва джэдыкІэм мэ гурымыхь кьыхихыркъым, джэдыкІафэр зытелъу ягъэвам хуэдэу.

Шыпсыр зэращІыр бжьныху хуэбзар цІыкІу-цІыкІуурэ, хуэсакъыуэ чымчыркІэ зэлащІэ. Ягъавэ дакьикьи 10 - 11-кІэ, псыр ину кьэмыкъуэлъащэу. ЧымчыркІэ кьыхахьжри, псы кьэкъуэлъа щІыІэ дагъэжэхьж. Ар зэрыуцІыІуу, псыгъуэ цІыдУуэр сэлІэ ящІащэ, тепщэчым иралъхьэри бжьныху шыпс щІыІэ тракІэж. Апхуэдэу ягъэва джэдыкІэм мэ гурымыхь кьыхихыркъым, джэдыкІафэр зытелъу ягъэвам хуэдэу.

Шыпсыр зэращІыр бжьныху хуэбзар цІыкІу-цІыкІуурэ, хуэсакъыуэ ялъпщІэ, убалъэм иралъхьэ, шыгъу халъхьри яущэб. Бжьныхьу хуэбзар хьэкъущІыкъу мыулъиИм иралъхьэ, шху, шатэ хакІэ, щыбжий сыр ущэбэ хадэзри псори фІыуэ зэлащІэж. Іэнэм тепщэч цІыкІуКІэ трагъэувэ. Дашх пІастэ, щІакхьуэ, хьэлІамэ.

Халъхьэхэр (зы цІыху Іыхьэ): джэдыкІэу - 2, шхуэу - г 15, шатэу - г 20, бжьныху укъэбзауэ - г 10, шыгъуу, шыб жийуэ - узыхуейм хуэдизу.

Тхъурэ форэ зэхэгъэшІысхьауэ

Мы шхыныгъуэ-хущхьуэгъуэр хуабжьу сэбэпышхуэ яхуохьу зи тхьэмщІыгъ, шхалъэ у зхэм, зи давленэр ехуэхаХэм, зи бгъэм щІыІэ зыхьхаХэм, Іупс бзаджэ зиІэхэм. Фом хальхьэр тхъу гъэвжагъащІэщ.

Тхъур кІэструлым иралъхьэ, хьэкум трагъэувэри ягъэткІу. ЗэлащІэурэ абы фо хакІэри фІыуэ зэхагъэзэрыхь. Кьыграхьжа нэужь, абдж е кхъущІым шынакъым иракІэри, и щхьэр тепІауэ щІыІапІэ-кІыфІыпІэм ягъэув. ЗэмыкІуэкІыу куэдрэ щІытщ. Щашхынум и деж зыхуейм хуэдиз кьыщхьащэри ягъэхуэбжэж. Мырамысэ хуабэм и кум ильу яшх е шэ гъэщтам традзэри шхэн и пэ кьихуэу ираф.

Халъхьэхэр: фоуэ - г 1000, тхъу гъэвжагъащІэу - г 1000.

«Адыгэ шхыныгъуэхэр» тхылъым кьитхыжащ.

● Тхыгъэ кІэщІхэр

Гуэдз хьэдэзмрэ щхьэл мывэмрэ

ГУЭДЗ хьэдзэр яхьэжыну щхьэлым яхьат. «Умыгузавэ, хьэдзэ фІыкІу, хьэжыгъэ хужьыбзэ, щабабзэ усщІынщ», - жиІащ щхьэл мывэм, гуэдз хьэдзэм игу фІы хуищІын и мураду. «АракІ сэ сыщІэшынэр!» - жиІащ гуэдз хьэдзэм.

«Уадыгакъэ!»

НЭГЪУЭЩІ лъэпкъэм я тхылъ щІэздзкІыу, я хабзэхэр, я тхыдэр зэзгъащІэу сыкъилъагъуэмэ, си цІыкІугъэ гуэрым и фІэщу кьызжиІэрт; «Уа, сыт а псоми ущІелІалІэр? Уадыгэкъэ уэ, зиунагъуэрэ?! Еджэ адыгэ тхылъ, зэгъащІэ ди тхыдэр. Дэ ди Іэкъэ литературэ, культурэ?! Сыт нэгъуэщІхэм яйхэр зэрыпщІыкІыгур?»

Абы зиІылъэгъкІрт хуабжьу захуэу. КъыфІэщІырт сэ нэхърэ езыр нэхъ адыгэлІу.

Зэгуэрым, сыкъытречри, абы жызоІэ: «Адыгэ тхылъ сыкъоджэ, ди тхыдэми сыщыгъуазэщ, ди хабзэми мыІейуэ хэсщІыкІыу си гугъащ, ауэ абы кьыдэкІуэу адрей лъэпкъхэм яйхэми запыІуэздзыркъым, сыхуейщ ахэри сщІэну. Нэхъыбэ сщІэху - нэхъыбэкІэ сэбэп сыхуэхъуфынущ си лъэпкъым. АтІэ уэ кьыхэженІэр зэщхьыр пщІэрэ? «Уэгум вагъуэр из пэтми, зы вагъуэ закъуэ фІэкІ, адрейхэм уемыпльэ, - жыпІэ хуэдэщ. ЗыІуегъэх! СыхуалІэ уэ пхуэдэ адыгэ!»

Бжэн епха

ХЭТ зымылъэгъуар бжэн, и пщэм кІапсэ кІыхь илърэ щІым бдзэу хэуэкІа пкъо цІыкІум абыкІэ епхужауэ хъуакІуэу?! А бжэнрэ хуитщ сыт ищІэнуми, дэнэкІэ зигъэзэнуми, дэнэкІэ кІуэнуми - зыми зыри кьыпиубыдынукъым, зыми кьыжриІэнукъым «абыкІэ умыкІуэ» жиІэу. Щхьэхуитщ. Ауэ, Іуэхуракъэ, абы и хуитныгъэр здынэсыр бжэныр пкъо цІыкІум зэрепха кІапсэм и кІыхьагъыщ...

Ажэгъафэ

АЖЭГЪАФЭ зэрытлъагъуу, нэщхьыфІэ дэсу, ауанышхуэ, гушыІэ дахэ хэлъу абы зэрызищІым дродыхьэщх. ЕмыкІу гуэрхэр дигъэлъагъуу щыеІуэщІэм дежи кьытфІэІуэхукъым: ажэгъафэр - ажэгъафэщ, и кьалэныр егъэзащІэ, жыдоІэри псори худогъэгъу, уеблэмэ абы и зыщІыкІэ куэдым, кьыдиутІыпщ ауанэхэм гу лъыдмытэхэ хуэдэу зыдощІ: дыхуейкьым абыхэм дегупсысыну, нэхъ кьыдощтэ дыдыхьэщхэмэ. Дигу кьэкІыххэрэкьым е къэдгъкІыну дыхуейкьым ажэгъафэм дигъэлъагъу псори дэ езыхэм ди псэукІэм зэрыхэлъар, абы зызыпищІыжыр, ауан ищІыр дызыщигъэдыхьэщхыр дэ езыхэр арауэ зэрыщытыр...

Дэтхэнэр нэхъыфІ?

ЗЭГЪУНЭГЪУ фызитІ зэдаурт: бжьныныр нэхъыфІщ жиІэрт зым, адрейм тхьэ иІуэрт бжьныхур нэхъыфІу. Апхуэдэу, бжьхыр я зэхуакуу, а тІур зэдауэу здэщытым, нэгъуэщІ фыз гуэр блэкІырти, абы жраІащ щІыззадауэр икІи елъэІуащ захуэр дэтхэнэрами къажриІэну.

Фызыр щыгуфІыкІащ, сыту фыделэ фэ тІур, жыхуиІэу. АрщхьэкІэ яжриІар нэгъуэщІщ: «ТІури фызахуэщ. ЗэрыщІын хуейр мыращ: бжьыр зыхуейм - бжьын, бжьыныху зыхуейм - бжьыныху хэфлъхьи зэфІэкІащ».

Сэ, мы хъыбарым сигу къиГъэкІыжащ усакІуэ щІэрыІуитІ зэрагъапщэрэ дэтхэнэр нэхъыфІ жаІэу екьсыхькІэ щІэздзауэ кІэзэрыхъур...

КЪАГЪЫРМЭС Борис.

● Фэ фщІэрэ?

КъэкІыгъэцІэхэр

Мэламу - бутень розовый
Мэлтхьэрыкъуэф - девясил
Мэлудищабэ - овсяница
МэлхьэпІатІэджжи - клещевина
Мэлыхъуэсабыи - василистник

● Жыбэгъуэхэр

Хабзэжь хэкужь ущигъэгъуащэркъым

♦Уэзджэр къокІуэ, уэзмыджэр къожэ.

♦Уэзрыщымыта хъугъуафІэщІи, уэзрыщыта хъугъэгъуейщ.

♦УэзыгъэтІыс уиубыжмэ, уджэла пэлъытэщ.

♦Уэзыгъэхуабэр уи жьэгущ, укъэзыхъумэр анэгущ.

♦Уэзымыщэчыну къудамэм узыІэпешэ.

♦Уэзыуб уигъэтІысыркъым.

♦УкІытэр насыпым и щыгъхущІ, нэмысым и къуэпщ.

♦УпщІэ щІэщхъуркъым, даІуэ ящІащэркъым.

♦Уи делагъэр къагурыІуэмэ, уделэну тыншщ.

♦Уи жьэ жиІэ унагъуэм къини, уи Іэ хуэщІэ гъунэгъум егъэлъагъу.

♦Уи лъэкІ нэхърэ уи гугъэ нэхъыбэмэ, уи щІэгурыгъэ зэриудынщ.

♦Уи щэху зыщІэм уегъэпщыІ.

♦Фадэ зи нэрыгъ и жып гъуанэщ.

♦Фадафэ здашэ щІэупщІэркъым.

♦Фыгъуэ щыкуэдым фІыгъуэ щокІуэд.

♦Фыгъуэнэдрэ нэпсейрэ зэтІоуэхъуэныкъуэщ.

♦ФІы хьымылъагъуэмэ, гъащІэр хэплъэгъуэщ.

♦ФІыгъуэр щыкуэдым фыгъуэри щынэхъыбэжщ.

♦Хабзэжь хэкужь ущигъэгъуащэркъым.

♦Хабзэм уемызэгъмэ, бий укъуещІ.

♦Хабзэмыщ Іэ къэмыхъуу хабзэжь кІуэдыжыркъым.

♦Хамэ хэку щытхъэ и хэку щылІэжькъым.

♦Хамэхьэ гъабани, унэхьэ гъэпІащ.

♦ХамэщІ гъэмахуэ нэхърэ хэкужь щЫмахуэ.

♦ХамэщІ щы хьэхущ.

♦ХамэщІ щы лъэхъури хэкужь щІобзг.

♦Хасэм зыхамыгъэхьэр унэм щосэхъу.

КІЭРЭФ Хьэсэнбий.

● Хъужьу

Бахъсэн районым хьихьэ Зенкъуэ къуажэм и пощтэхьэ Мэршэнкъуэ Шэймэт Илъэсыщ1эмкІэ дохъуэхъу

ПщІэ зыхуэтщІ Шэймэт! Уи гур зэІухарэ гуапэу, жьыми щІэми пщІэ кьыпхуащІу узыпэрыт Іэнэр илъэс куэд хъуауэ ибокьэкІри, фЫщІэ лей пхуэфащэщ. Дызыхьхьа Илъэсыщ1эм фЫрыгъэ кьыпхудэкІуэну, уи унагъуэм, уи бынхэм, абыхэм я щІэбІэм уи гур дыхэхьуэу гъащІэ дахэ кьэбгъэщІэну, куэдрэ утхуэпэжкъну ди гуапэщи, уи хьэпсапІэр Тхьэм кьыпхуэзэпищэ.

ШУРДЫМ Хьэсэн.

Къуэдзокъуэ Залым цІыкІу Илъэсыщ1эм насыпышэу кьыхуэ дэкІэну дохъуэхъу. И адэ-анэр куэдрэ зыгъэгуфІэн адыгэ эл1 нэс Тхьэм ищІ.

ГушыІэ–псалъэзэблэдз

ЕкІуэкІыу: **3.** Колхоз лэгъупэжьым Іэщ1эшьхьа мэлыр абы ихьауэ трепъхьэ. Уэ улІщ мэлыхъуэм зи гугъу ищІыр къэгъуэтыфи, КьэбгъуэпэтІэ, кьыбжьІэуІа? **5.** КьулыкъуфІ уВыну щІэнэдІ языныкъуэхэм а Іэнатіэр зыІэрагъэхьэн папщІэ щІыхьэтыншэу ят ахьшэ. **6.** Хрущев РСФСР-м кьыгуигъэкІыу, и унагъуэ хадэ кьыпич ку зэдэ, кьыгуилъэфу Украинэм тыгъэ хуищІа щІыналъэ тельыдкІэ, СССР-м и гъэмахуэ курорт нэхъыфІ дыдэу щытА. **7.** Ахьшэ, мылъку хуэныкьуэу жаІэу тхьэусыхэр куэдщ. Ауэ абы хуэныкьуэу зыми жиІэркъым, апхуэдэ цІыхур куэдыкІейми. **10.** УкІытэ зыхэлъыр мащІэу кьыщІэхуамэ, и нэгур апху эдэу мжъу, ауэ зи напэм кьэжкал тебзам ейм зы мэскъалкІи зихьуэжыркъым. **12.** Пщынй фЫыуэ пльагъурэ пшхыну уигу кьиХьамэ, кьэпщэхуну бззэрым темыльпкІэ хъунщ. Абы щыгъуэм сыт кьыпхуэнэжыр? Мэзым уКІуэу ар кьызыпыкІэ жьыгыр (сыт абы зэреджэр?) кьэбгъуэтым хуейуэ арщ. **14.** Адыгэ псалъэжьым зэрыжиІэмкІэ, апхуэдэ анэжьильхуэ нэхърэ нЫжькъэгъуфІуиІэныр Іэрэкъ нэхъ щхьэпэщ. **15.** Ар вы бжьакъуэм и гъэранкІэ кьэхъункІэ мэхъу. **17.** Щынэ, уКІытэ жьыкъэпІэр имыщІэу, унэм кьыщІолъатэри, ди щЫмахуэ щыгъын хуабэхэр ныкъуэ эшх тІещІ. **18.** ТауРыхъхэм дызэрыщрихьэлІэм тепщІыхьмэ, узижагъэну цІыхубз хьилэшыщ. Ауэ а жьыхуэтІэм нэхърэ нэхъ хьилэшыжу кьыщІэкІащ абы ебзэджэкІыфа Шыкъэмций. **19.** Зауэ нэужьым а хьеуан тхьэмыщкІэм и фэм ирахар сыт хуэдиз, шы яхуримыкъурэ трактор щымыІэмрэ я кІаЛэн игъэзащІэу. **20.** Адэ тхьэмыщкІэр гу быдэу яБжри, дэм хуагъадэ, анэр зы-гъмадзэр аращ. **23.** Укъэсымэджамэ, ар кьэпщэхуу зыбгъэхьэжьын хуейуэ пхуатх дохутыхрэм. Ауэ и уасэр зыхуэдизыр кьэпщІа нэужь, уи узыр узитІ пхуохьу. **24.** И фэкІэ фЫщІэрэ-фЫщІэу, зи щыгъыр зыФІэдыгъэ кьуалэбэу. **29.** Язынькъуэхэм я псэм хуэдэу ялъагъу фадэжкІ. Ар яІэмэ, ади, ани, быни хуэмеижыр гъунэжщ. **30.** Фыгъуэмрэ берычэтымрэ щимыгъэщІэну жеІэри цІыхуэм Іэ зыхухрегъэІэт, апхуэдизу зыхуэщІэжьу тхьапІэр кьыІэрыхьа зэпхуэ, щыгъупщхэ мэхъури, жиІауэ зыиИр хьэршым хокІуэдэж. **34.** «Ярысей къуэшхуэ зыІыгъым сыт жиІэми хуищІэну хьэзырщ. И хьэр псафэ хуищэнуц, апхуэдэ унафэщІ щымыІэу щиІуэжу, щытхъупсыр кьриГъэжхьнущ, уеблэмэ дыгъэр кьиІэзэрепсыр абы и фЫщІэу жиІэфынущ. **8.** Пщыхьэр щытрахуи апхуэдэ Іуэхутхьэбзэ зи пщэ дэлъаХэри абы дэкІу эдат, ауэ иужь ильэсхэм кьэунэхужауэ хьуащ щыІэщ, кьулькьу ин зыІыгъым, мылъку зи куэдым хуэлІыщІэу. **9.** Жыг тхьэмыщкІэ: псэуну лІэ щхьэмІэщу. **16.** А бадзэжьыр щыхэмэ я былымымрэ зыкІэ яльагъу хъуркъым, я щхьэр щІрагъэхьэри, яльэкІамэ, дуней нэхум трахужьнт **21.** КьэкІыгъэ: ерыскьыпхъэ зыгъэхьэзыхьэзырхэм пшхы хьууэ жьлэ фЫщІэ щІыкІу кьыхах, ар акъылыр зэйІызыгъэхьэ Іэфиянри еІуащІэхэм кьызыхахьыр аращ. **22.** Кьуиф1ыкІу кьигъапІэу, игъэщІнэу нарт хэкур зригъэбгына домбеижьхэм зэреджэр. **25.** АпхуэдизкІэ и щхьэм жьы щІызопщэри, зыгуэр ищІэн и пэ гупсыс эрыкъым. **26.** Совет Союзым и зэманым щІІа тхьылымпІэ ахьшэ. Шыхуищ рестораным укъыщІигъэсынут. Нобэ и щІыбэ апхуэдэ ахьшэ, ауэ, ресторан къэгъэнауэ, псы птулькІэ кьыщІэкІынукъым. **27.** ХуабапІэхэм хьэлъэзэехьэу кьыщагъэсэбэп псэущхьэшхуэ. Ди Налшык зоопаркми итщ апхуэдэ. ЗыхуэзэщІэпшамэ е эзгуэбгъэпамэ, кьотІэтІэхьыу кьоубжьыгъхьнкІэ тІэу епльынуклъым. **28.** Кьэрал Іэнатіэ Іутхэм, лэжьэну зи жагъуэхэм, кьахуэмыгъэсу зыпэплъэ махуитІым языхэз. **30.** ЩыІэщ цІыху, пэпсейрэ-пэпсейуэ, бгъэлЫбжьакІэ ... ткІуэпс кьыщІэмыкІыну. **31.** Фызым щІымахуэм унэм кьыщІихуа лЫр тхьэусыхэу зэхэзыха г уэрым «Уэрей, уэ слъагъур у... х уабэ си гуГъэм» кьыхкрІаІи, жэуапу иритыжаращ: «Нэхъ хуабэжу сиІэ уфІэщІыркъэ...» **32.** Губзыгъагъэ кьыхахьи, я щІэныгъэм, я кьэхуэным хагъэхьуэн хьисэпкІэ нэхъапэм яхуэзэрымыгъэгъуэту кьащэхуу щытамэ, иджы кьыщІэнэжауэ тыкъэнхэм щІэпщ. **33.** Щыхубзэхэм зыкІэралъхьэ хьэпшып цІыкІу: кьамылэжьауэ, кьыздикІыр ямыщІэу мылъкум лъакъуащхьэкІэ хэтхэм зэрахьэр налмэсым кьыхэщІыкІащ, хуэмыщІахэм яІэр гуущІэжкІ нэхъ пудхэм ящыщ.

Зэхэзылъхьар
МЫЗ Ахьмэдщ.

● Фи лъэІукІэ

Насыпыр Іыхьэ мыгуэшщ

Уэрэд

Жэщым си мазэурэ, махуэм си дыгъэурэ,
Гъащ1эм щызнІэр уэращ.
Си гум унмыкІыурэ, си щІыхь хэмыкІыурэ
Си гум насыпыр уэращ.

Ежьу: **Насыпыр - дахагъэщ, насыпыр - гуапагъэщ,**
Насыпыр ар ямыгуэш.
Насыпыр - дахагъэщ, насыпыр - гуапагъэщ,
Насыпыр Іыхьэ мыгуэшщ.

Жыг лъабжьэ кьуэпсурэ уи лъагъуныгъэмэ,
Мы си гур зэщІнубыдащ.
СыпІупльэхункІэ, сэ гъатхэу сыгъагъэурэ,
Сэ си насыпыр уэращ.

Ежьу

Гъатхэри кьоблагъэ, дунейри мэгъагъэ,
Си гур нопабгъэ уи деж.
Зэманыр кьоблагъэ, дэгъунэм неблагъэ,
Насыпыр дэ тІум дыдеищ.

Ежьу

НапэкІуэцІыр зыгъэхьэзырар
ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэщ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФЫЩІЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жылаз Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖЪЭКІЫМЫХЬУ Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **ГъущІо Зариф, Истэпан Залинэ, Кьардэн Маритэ, Хьэжыкьарэ Алик.**

КъыдэзыгъэкІыгъэмэ редакцэмрэ я хэщІапІэр

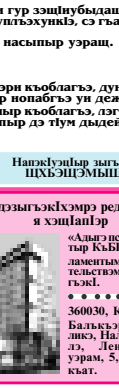

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ къыдагъэкІ.

360030, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5, епщІанэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхуэсакъэ - 42-22-86; кьуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ Іуэхущ1ап1эхэм ядэлажьэныбжьэ - 42-60-53; хьыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущ1ап1эм - 42-26-41; сурэтхэм - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъыкІэ аэр зытхаХэм иэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху епльыкІэр зэтеуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ пощт зэныщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м Печатым и хитныныгъэр хьэмэныкІэ Къэбэрдей-Балькъэр щІыналъэ Іуэхущ1ап1эм №Н-0065-м щІэту ятхащ.

Зы ильэсым газетыр 250-р къыдокІ.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.
КъБР, Налшык къалэ, Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дышэкі Соня, редактору Жылаз Заурбэч, корректорхэу Афэ Тамарэ *(3, 4-нэ нап.),* Іхьэтіыкі Юрэ *(1, 2-нэ нап.), корректорхэм я дэлажьэныгъэу* Мыр-зэкъан ФатІимэ. *КомпьютеркІэ газетым и тепльэр ящІащ* Дол Маринэ, Мэлбахьэу Анжелэ, *сурэтхэм елэжьар* Бицу Жанэщ.

Номеры "Адыгэ псалъэм" и компьютер Гъэтіэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ тредзэн гуэрыгъэ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-рш.

Индексыр 51531© Тираж 4.922© Заказ №36